



**ТРИДЕНЬК** - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDEN'**  
**UKRAINIENNE**

Число 48-9 (154-5), рік вид. IV. 9 грудня 1928 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

*Париж, неділя, 9 грудня 1928 р.*

Заходи Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції привернули увагу світу до страшного нещастя, яке спіткало південну Україну, що виявилися свого часу у відозві про поміч голодним, призвели до створення «Комітету Допомоги голодним на Україні». На чолі цього Комітету, складеного з українських громадських діячів, став проф. О. Шульгин.

В цьому числі «Тризуба» читальник знайде повідомлення про організацію Комітету і про план його роботи. Комітет має на меті-ерш за все виявити розміри голоду, поширити відомості про нещастя серед чужинців, привернути увагу міжнародних чинників та прихилити їх до того, щоб взяти участь у допомогівій акції; нарешті заходжується Комітет коло збірки пожертв на голодуючих.

Беручи на увагу злидні, в яких перебуває наша еміграція, та ті руднощі, які ставить на шляху допомоги московська окупація, ми не покладаємо особливих надій на те, що новозаснованому Комітету пощастить у повній мірі досягти поставленої мети.

Але вже саме заснування його має за собою велике моральне значіння, підкреслюючи ще виразніше той непорушний зв'язок, який снує між еміграцією та поневоленим рідним краєм. Його нещастя — наше нещастя.

І обов'язок кожного свідомого громадянина, що на чужині перебуває, всім по спроможності своїй допомогти Комітетові в його роботі, внести і свою пожертву на поміч голодним. Нехай це буде лепта вдоліна.

Так само на обов'язку кожного лежить і своїми зв'язками та впли-

вами стати в допомозі Комітетові в його заходах привернути увагу світу до стихійного лиха, що впало на Україну та викликати співчуття до нього і організацію реальної допомоги.

Як і свого часу писали ми, повторюємо: трудне це діло, але повинні ми все зробити в цій справі, чого вимагає від нас наше сумління.

\* \* \*

60-тилітній ювілей Т-ва «Просвіта» у Львові—визначна подія в українським культурнім житті. За цей час «Просвіта» стага близькою і рідною нашому народові, захопивши найглухіші села.

Сухі фактичні дані, що їх подаємо в окремій замітці, не покривають звичайно того, що зроблено Т-вом: десятки філій, тисячі читалень, мільйони розповсюджених книжок — це ще не все. «Просвіта» — це родоначальниця усіх народніх організацій — і просвітніх, і економічних, і пожежних, і гімнастичних, що з того часу повставали в українському селі. Головна заслуга її в організаційній роботі, що мала своїм наслідком свідомість народу.

На зразок найстарішої «Просвіти» львівської вирости аналогічні Т-ва і на вс.х просторах Великої України, як тільки з'явилася до того по революції 1905 року можливість. Таким побутом діло, що йому було покладено початок 60 год тому назад у Львові набуло характеру загально-національного.

Значіння роботи «Просвіти» для підняття свідомости народу та його добробуту стає ще більшим, коли взяти на увагу наші часи.

На Великій Україні пишний цвіт, що ним процвіли «Просвіти» на широких степах наших, прибив жалкий вітер з півночі: Москва знищила «Просвіти», а насаджені нею «сельбуди» не можуть задовольнити потреб, даючи масам народнім не просвіту, а шкідливий сурогат її на комуністичний копил.

На землях, заселених українським народом, що входять в склад інших держав, тяжкі умови, в яких опинилося національне життя, утиски та нагніт гальмують просвітню роботу і стають на перешкоді її розвитку. Та ці несприятливі обставини повинні стати лише стимулом до дальшої роботи культурної й організаційної.

А по-за тим, поділені політично, ми маємо особливо цінити ті моменти культурні, які підкреслюють нашу єдність, як нації.

До таких моментів належить безперечно і ювілей львівської «Просвіти», що являється не лише святом наших галицьких земляків, а й всього народу українського.

Ми глибоко певні що засилаючи в день ювілею найстарішій «Просвіті» від «Тризуба» щире привітання й бажання успішної і творчої праці надалі, ми складаємо їх іменем численних читальників наших, розсіяних по всіх закутках світу.

---

## **Розбрат в партії большевиків**

---

Разом з цілою низкою ріжних криз: економічною, промисловою, політичною та іншими, большевицька партія переживає тако-ж і глибоку кризу ідеологічну.

Щоби зрозуміти всю глибину цієї кризи досить глянути на совітську пресу, яка переповнена закликами про збереження большевицької єдності.

Що цієї єдності немає і що ніякими силами її уже не зліпиш, можна переконатися з тих постанов, які вносяться з приводу лівих та правих ухилів комуністичними організаціями по всьому совітському союзу.

Для ілюстрації наведемо їх лише з одного числа харківських «Вістей» ч. 252, в якому знаходимо:

«Політбюро ЦК КПБУ (то-пак Центрального Комітету Комуністичної Партії большевиків України) вважає, що боротьбу з праїм ухилом у партії треба провадити рішуче й послідовно всією партією».

В Харькові на партійних зборах Хемкомбінату та картонажної фабрики імени 8 березня, «збори в своїй резолюції зазначи и потребу найнещаднішої боротьби з діяльністю троцкістів, правим ухилом та з замазуванням його».

«Збори осередку деревообробної фабрики ухвалюють відозву, в якій закликають дати рішучу відсіч як троцкізму, так і правому ухилу».

«Загальні збори робітників фабрики імени Тинякоєа приєднуються до рішень про те, що троцкістам, які ведуть розкладницьку контрреволюційну роботу, немає місця в лавах свідомого робітництва».

Тим, хто міг думати, що в совітському союзі єсть хоч натяк на ту, бодай примітивну волю, яка існує в самих відсталих країнах світу, не кажучи вже про конституційну Европу, постановєа, винесена під диктовку комуністичних верховодів, на фабриці Тинякоєа, мусить остаточно розкрити очі.

Троцький належить до опозиції лівого гатунку і все-ж таки, не зважаючи на свою лівизну, він та його прибічники залічені до контр-революції.

Отже з цього видно яке широке трактування надається термінові «контр-революціонер».

Цей термін в устах сучасних керманичив совітського союзу охоплює собою всіх тих, хто осмілюється мати не ту ту думку, яку наказує Політбюро, а свою власну, незалежно від того, чи ця думка єсть правого, чи лівого гатунку.

Але не менш характерною і надзвичайно показною єсть постанова зборів осередку друкарні «Комуніст».

Постанову цю харківські «Вісти» ч. 252 передають так:

«Збори доручають бюро осередку провести в Червоному кутку пояснювальну роботу в питаннях партійної політики. Загострити увагу робітників на боротьбі як з лівим, так і з одверто правим ухилом».

Отже з цієї постанови виходить, що різні ухили, від правих до лівих так переплуталися, що робітник не в стані в них розібратися і, не знаючи де правий, а де лівий бік, все-ж таки дуже ретельно вносять протести.

І... протестує.

Попробував-би хто-небудь не протестувати, коли начальство вимагає протесту.

«На зборах осередку харківських паровозних майстерень всі товариші, кажуть «Вісти», відзначили, що за останній час рештки троцькістської опозиції розгорнули контр-революційну роботу, що з правим ухилом треба боротися».

«Осередок харківських паровозних майстерень, каже газета далі, рішуче боровся і боротиметься як з рештками троцькістсько-меншовистської опозиції, так і з правими відкрито опортуністичними ухилами серед окремих членів партії».

Бачи.и, яким високим «штилем» висловлює «свої» думки робітників паровозних майстерень на Україні.

В тім то й справа, що робітники в совітському союзі запрошуються на збори лише для того, щоби, під доглядом чекістів, підняти руки за той протест, який вимагає від нього комуністична головка.

Що це так, видно хоча-би з того, що всі «протести» зрадаговані по одному зразкові.

Хіба резолюція осередку фабрики Кож-посад не дихає тим-же самим високим «штилем» і хіба не тими-ж самими словами протестує, що й осередок паровозних майстерень?

Резолюція осередку фабрики Кож-посаду каже:

«Партія завжди боролася з дрібно-буржуазною стихією, партія успішно провела боротьбу з троцькізмом і досить підготовлена для дальшої боротьби з ним».

«Нині основна небезпека для партії—права, одверто опортуністична небезпека. Ось чому ідейно озброїтися на боротьбу з правою небезпекою і примиренством, ідейно озброїти для цієї боротьби робітничу класу є найважливіше завдання партії в даний момент».

Коги партія дійсно так успішно провела боротьбу з троцкізмом, то стає незрозумілим, чому зараз закликається партійців до «найнещаднішої боротьби з діяльністю троцкістів»?

Але не будемо зупинятися на протиріччях, з яких складається вся практична діяльність совітських верховодів.

Нас в даному разі цікавив лише той розбрат політичної думки, який панує в комуністичній партії, та те розбиття її, яке не в стані вже далі закривати сама партія.

В закінчення ще наведемо хіба, для правдивого гумору, витяг з бойової телеграми з Артем'ївська, в якій між іншим читаємо:

«Ми нікому не дозволимо, заявляли партійці, порушувати монолітність партії й провадитимемо нещадну боротьбу з перешкодами на шляху до соціалізму».

Не підлягає сумніву, що в Артем'ївську сидять великі комуністичні комики.

Бо говорити про монолітність комуністичної партії тепер можна лише в випадковій гумористичного натхнення.

Чи не для заманіфестування, часом, цієї комуністичної монолітності всюди, в ударному порядку, виносяться протестуючі постанови?

Чи не монолітністю пояснюються праві та ліві ухили, в яких совітські диктатори вбачають для себе одну з головних небезпек?

Тим часом головна небезпека не в цих ухилах, а в тому, що своє цілковите банкруцтво вони ще й досі намагаються прикрити демагогічною псевдо-революційною словесністю.

Назовні ця словесність для тих, хто ще не встиг її наслухатися, може в певній мірі імпонувати. По суті-ж вона нічого не варта і, при першому-ж вибухові невдоволення, від неї не лишиться і сліду.

А невдоволення наростає.

І то наростає прискореним темпом.

Вибух його неминучий.

Дмитро Геродот.

---

## До ювілею львівської «Просвіти» \*)

---

8 грудня с. р. минуло 60 год життя і діяльності Т-ва «Просвіта» у Львові. Засновано його року 1868 і з того часу Т-во розвивало свою діяльність. Мінялися тільки форми її, та суть зоставалася тою самою.

При заснуванні своєю метою поставило Т-во: «пізнання і просвіта народу при помочі збирання і видавання всіх плодів усної словесности, як пісень, казок, приповідок, історичних переказів і загалом усього, що може причинитися до пізнання народу й його історії». Зміни статуту, що зайшли з того часу до наших днів, йшли до того, щоб надати Т-ву характер чисто просвітній з організаційними завданнями, що-до

---

\*) Докладнішу статтю про діяльність «Просвіти» уміщено буде в наступному числі.

способу і засобів поширювання освіти між найширшими шарами українського народу. Ширити просвіту — це гасло Т-ва.

За весь час праці Т-ва найвидатнішою буга його діяльність видавнича: шкільні підручники, популярні книжечки, журнали, видання класиків. Продовжує цю справу Т-во і сьогодні, ведучи — 1) популярне видавництво для народу, а разом з ним популярно-науковий журнал «Життя й знання»; 2) видавництво класиків — «Українське Письменство» і 3) видавництво теоретичних підручників що-до питань освіти дорослих. Про результати цієї роботи свідчать цифри. По-за періодичними виданнями, число всіх назв виданих досі книжечок вносить поважну кількість — 750, а кількість примірників популярних книжечок — 3.000.000.

Організаційна діяльність Т-ва виявилася перш за все в заснованні по селах освітніх т-в-читалень, які стали центром усього культурного сільського життя. В них звернено найбільше уваги на бібліотечну справу; при них повстали аматорські гуртки театральні. Про наслідки роботи на цьому полі так само проречисто говорять числа. На сьогодні має «Просвіта»: 85 філій, 2 в стадії організації, 2713 читалень, 37 філіяльних бібліотек з 13.332 книжками, 33 філіяльних мандрівних бібліотек з 1369 книжками, 1779 читальняних бібліотек з 208.050 книжками, около 1500 амат. театр. гуртків, по-над 500 хорів, коло 100 самоосвітних кружків і стількиж жіночих секцій, 25 дитячих садків, по-над 50 оркестр, по-над 1000 готових читальняних домів, біля 500 в будові чи в приготованні.

Та звичайно найбільша заслуга Т-ва в тому загальному проводі культурною роботою серед народніх мас, яку воно передело серед населення. Крім боротьби з неписьменністю, постачання популярної літератури, організації читалень, воно завжди виявляло ініціативу до поширення викладів, заснування курсів вищої освіти; провело селянські школи з господарським характером у Милованню та у Угерцях Винявських.

Надалі Т-во за найголовнішу свою мету ставить — постачати організаційну допомогу, підготовлювати кваліфікованих освітніх робітників для праці в читальнях, бібліотеках, в драматичних та співочих гуртках. На черзі стоїть поширення на селі кіно та радіо й утворення цілої низки селянських високих шкіл.

Для вшанування цього видатного ювілею засновано у Львові спеціальний Ювілейний Комітет, який взяв на себе переведення цього свята, вдаючися про це із закликом до громадянства та виставляючи гасла при урочистому відсвяткуванню ювілею — поширення числа членів «Просвіти» та збірки на ювілейний дар «Просвіти».

Дж.

# Образки стародавнього життя

## I.

### ЛУБНІ.

До початку XIX сторіччя, коли через Лубні проведено залізницю, вони, дарма на свій тисячерічний вік, були зовсім малим та тихим містом. Ще у першому десятиріччі XIX віку людність у Лубнях не перевищала 9.000-10.000 мешканців і довгий час не зростала. Очевидячки багато з них розтікалося хто куди з цього затишного місця, не маючи що робити вдома.

Та, дарма на свою малолюдність, Лубні, дякуючи тому, що стояли у самому осередку губернії, були її другим адміністративним центром. Пріч звичайних повітових інституцій у Лубнях був другий на губернію окружний суд, другі на губернію хлоп'яча класична і дієоча гімназії та ще бурса. Але і це не збільшило лубенської людности, а тільки трохи змінило вигляд будинків: у місті малося більше чепурніших, хоч і малих та одноповерхових горничок, ніж звичайно буває по малих повітових містах, малося навіть з 9-10 двоховерхових кам'яниць і може з двадцять п'єторповерхових, але більшість дємів були дильовані, мазані, покриті очеретом чи шальовкою, вросли у землю, а а вікна в них були більші завширшки ніж заввишки.

Лубні стоять над Сугою на високому, стрімкому її березі. Це буга колись, мабуть, грізна фортеця князя Володимира Святото, збудована ним на межі своєї держави. Під горою блакитньою стежкою в'ється по широких зегених луках Сула. За річкою, ген верств на 20, слухого здіймається степ, а по йому подекуди боганіють кущі хуторів та сел в садках. То були вже тоді «стєпи і вежи половецькі». Та нічого не пам'ятають лубенці ні за ті часи, ні за пізніші, ближчі до них, хоч і було-б за що згадувати про минуле Лубень і за ті пізніші часи, хоч за 3, за 4 верстеи от Лубень на завороті берегової гори, на таксму-ж стрімкєму березі, серед гіса стоїть монастирь, заснований ще за Вишневецького, у якому мурогану велику церкву, що і досі пишається, блищить золотим і хрестами, поставив гетьман Самойлович, а монастир колись все зберігати пам'ять про старогину... Та усе забулося за щоденними клопотоми, заспалося, заспігалося дівочими спігями на вулиці, зникло з пам'яти в обіймах дівочих, в сгарках з лихим і жінками, тай тихо плине лубенське життя, а коли життя тихо плине, то й час тягнеться, усе здається давнім, давнім, колись то воно було...

Вибігалося для Лубень місце придатне для оборони од ворога. Глибокє яри оточують місто з усіх боків, позалутувалися і в середину його. З однієї до другої вулиці, хоч і йдуть вони сливе рівнобіжно, не скрізь легко перейти просто, часом треба вертатись у середину міста на базар, звідки обидві вони починаються. На найвищій горі, що круто спускається до річки, оточена звідусіль ярами, порожній здичавілий

майдан, а довкола його, як вінок на чолі гори, високі вали — єдине, що залишилося од колишньої фортеці. Є у місті і по-за містом і по інших високих горбах якісь печища, знаки ровів та валів, але у лубенців не допитаєшся, що то за руїни, тільки два-три лубенські інтелігенти, що з книжок, не з переказів, знають про минуле Лубень, змагаються між собою про те, де, на яких місцях що було.

Місто усе в садках. Малися дворища з садками, з левадами по 5-6 десятин, три чи чотири навіть по 20-30 десятин. Одна вулиця задогжки з верству, а з однієї її сторони було тільки 5 дворів, а з другої може з 20. Міщане мешкало переважно по ярах, там були і їхні садки і їхні хати, там було своє особливе життя. В осередку міста на горі — церква, базар, крамниці, інституції, дворища купецтва, панів, майстрових та де-кілька «постояльних дворів», тоді гостинницями їх не іменовано. Крамниці були дерев'яні, давні, цілком почорнілі, повкриті шальовкою, не раз латаною та врослою зеленим килимом моху.

На ярмарки збиралось до міста повно люду, чимало — і базарних днів, але звичайних днів та ще з спеку, а надто в ті часи, коли урядовці на службі, а школярі по школах, глянеш часом вподогж вулиці, а ні духа. Тогочасні лубенські крамарі сливе усі походили з старожитніх місцевих родів крамарських і переважно були українці по походженню, хоч здебільшого зденациолізовані, дужче навіть від панства. Таке вражіння справляли на них московські міліїонщики, що наїздили на великий ярмарок (що збиравсь що-річно на Іллю попереду у Ромнях, а пізніше у Полтаві) у яких наші крамарі закупали товари на рік, що вони з усіх сил намагалися підробляти і мову, і вбрання, і саме обличчя на їхній кшталт під московські. Не дуже це їм велося і видавало смішно, але своє рідне таки втрачувалося.

Та і в комерційному, як і в національному, відношенні ці нащадки старих українських крамарських родів були не міцні і не сталі. Один по одному спродували вони своє предківське діло та замикалися від усього світу по своїх обгороджених високими парканами, зарослих густими садками дворищах, сливе ні в кого не буваючи і нікого до себе не запрошуючи. Жили відрізнено від усього громадянства. Знатися з панами та старшими урядовцями не дозволяв гонор — боязкість, щоб ті не ставилися з висока, та почуття своєї, порівняючи до їх, неосвічености. Перед міщанами вже самі крамарі заносилися, а між собою в них часто бував за давнішої нелад, і добре було, як що в кого з них знаходилося «з своєї братії» 2-3 приятеля, щоб грати у карти, збираючись врядигоди один в одного.

Грошей за тих часів було не багато. Людина, що мала 20-30, а надто 50 тисячів, вважалася вже заможною і за гроші платилися великі відсотки. Отже спродавшись, ці колишні крамарі охоче бавилися лихварством.

Де в кого з них позабірали крамниці, часто розжившись крадіжкою з їхнього ж добра, їхні прикащики, але і ці звичайно не витримували довше як 20-30 літ.

(далі буде)

В. Леонтович.



### З міжнародного життя.

Нова ера в Румунії. — Ще антисовітський блок. —  
Комуністичні дріб'язки.  
— Франко-італійські тертя. — Кривава помста  
у Празі.

У «Тризубі» ч. 45 (151) подано було список членів нового румунського кабінету з Юлієм Маніу на чолі. Цілий уряд складено виключно із членів національної селянської партії, що повстала і набрала сили за часів після-воєнних і то, головним чином, у новонабутих провінціях Румунії, та яка до цього часу ніколи не приймала жадної участі у владі. Цей факт відбився і на складі кабінету, а саме в той спосіб, що п'ятеро його членів походять із Трансильванії, один з Бесарабії та один з Буковини.

Новий уряд з першого ж дня свого існування і в першому своєму офіційному акті виявив тверду волю вчинити в Румунії «революцію без революційних ексцесів», знищити причини її сліди застарілого метода т. зв. «балканського урядування країною та вивести державу на битий шлях європейського парламентарного демократизму».

Програм нової влади висловлений в заяві Маніу, яку він розпублікував зараз же після того, як вступив до виконання своїх обов'язків. У ній він, по-перше, дякує регентству за довіря до нього, але, що більше важливе, дякує йому також за те, що спиняючися на ньому, верховна влада тим самим виявила розуміння справжнього парламентарного принципу, бо формуючи нову владу, базувалася на взаївках виборного корпусу. Далі Маніу вказує місце корони, як одного з державних чинників, становлених конституцією, поруч з другим, таким самим важливим — парламентом. Цими словами Маніу не встановлює нічого нового, а нагадує лише про існуючі закони, але дійсність у Румунії була іншою, і ні один міністр досі не говорив так точно і означено, хоч і тактовно, як це зробив Маніу.

Встановивши принципи парламентаризму, Маніу так само точно означає й принципи демократії. — Виходячи, говорить він, — із принципу національної демократії, уряд прикладє усіх зусиль, аби надати державному організму характер строгої законности, а також утворити такі умови, в яких законний принцип виявлення національної волі дістав би можливість реальної чинности. — Це також не новина для Румунії, коли мати на оці — писані закони. Згідно конституції парламент і єсть виявлення національної волі, і вибирається він вільними голосами. Але в дійсності і в цій площині було інакше, і кожний новообраний румунський парламент був виявленням волі не стільки нації, скільки тої влади, що «робила» відповідні вибори.

Влада Маніу, як здається, в рішучий спосіб пориває з цим «балканським» методом виявлення національної волі. Попередній парламент розпущено, вибори до нового парламенту визначено на середину грудня. Вибори ці мають бути справді вільними. Військовий стан, що тяжів над Румунією, зрушено; анульовано цензуру, що стримувала вільне слово й вільну думку в самий суворий спосіб наказано усім місцевим урядовцям, вищим і меншим, аби не сміли вони так або інакше втручатися до справи народного голосування, виявляючи який будь тиск на нього; нарешті — припинено відповідну чинність політичної поліції. І це мабуть таки не голі слова і не голі обіцянки, бо, коли один з попередніх міністрів-прем'єрів консерватор ген. Авереску запропонував Маніу підтримку його кабінету під умовою, що той забезпечить йому на виборах 30 мандатів у парламенті, то новий голова кабінету в незвичайно різкий спосіб одкинув цю пропозицію, заявивши, що він не хоче й не буде наподоблювати попередні кабінети, які «робили» вибори.

Єсть у заяві Маніу й місце, присвячене проблемі меншостей, яких

есть у Румунії досить га про яких не можна сказати, що вони задоволені своєю долею. «Проблему меншостей, — сказав румунський міністр, — буде вирішено в спосіб, що відповідає її важливому значінню. Уряд присвятить цій проблемі окремий органічний закон, який буде додано до основної конституції, закон цей буде відповідати духу демократизму. — Сказано не багато, бо по-різному можна толкувати наведені слова. Але той факт, що для свого посилення на виборах урядова партія має вступити в союз з усіма державними меншостями, а з де-якими цей союз уже й реалізувала, — говорить за те, що словам цим треба давати як найкраще тлумачення.

Виголосив новий уряд про свої наміри предкласти новому парламенту цілий ряд важливих законопроєктів, що спрямовані на підтримку національної продукції та посилення її, особливо в площині хліборобства та землекористання, таких близьких та пекучих для селянської партії, що її представники взяли до рук державну гладу.

Що-до закордонної політики, то новий уряд твердо став на ту позицію, що закордонні справи не мусять залежати од того, яка партія стала у влади. Закордонна політика, як справедливо вважає Маніу, мусять бути політикою цілої держави і підлягати закону континуїтету (тягlosti), а тому й новий уряд в цій площині лише продовжуватиме працю попередніх кабінетів. Ця заява дала вже добрі наслідки. Усі німецько-румунські фінансові тертя, що були предметом відповідних пересправ, закінчено зразу ж при новому урядові в добрий для Румунії спосіб, а розпочаті попереднім кабінетом заходи про стабілізацію валюти за посередництвом закордонної позички так само стоять на добрій і певній дорозі.

Румунське населення зустріло новий кабінет та його урядову заяву з незвичайним захопленням. По цілій державі на честь Маніу утворено було свята й маніфестації, а селяне виявили свою радість у той спосіб, що цілими громадами стали з'являтися в податкових інституціях, вносячи добровільно незаплачені за минулий час податки та урочисто проголошуючи, що владу Маніу вони готові і будуть підтримувати усіма способами та всіма своїми силами. Такі настрої народні безперечно полегчують новій владі її тяжку роботу, але одночасно й кладуть на її плечі важку відповідальність. Праця її мусять бути ретельна, поведінка бездоганна, а наміри чисті, бо те, що простять звичайній буденній владі, не вибачить народ тій владі, на яку покладає він всі надії свої, яка стала на порозі нової ери та не доведе того зробити. Історія знає багато таких прикладів.

Ми, українці, можемо лише побажати новій румунській владі всякого успіху. Румуни — наші сусіди, найближчі до нас із усіх неслав'янських народів своїм побутом, народніми звичаями, то-що. Тому, може, вони ліпше, ніж хто інший, розуміють і нашу справу й нашу майбутність. Приход до влади селянської демократичної партії це розуміння може лиш поглибити та поширити.

\* \*  
\*

Ще один антисовітський блок, на цей раз уже цілком реальний, коли повірити большевицькій газеті «Красная Звезда» та німецькому «Berliner Tageblatt'u». Блок цей — той самий, що звістка про нього місяць тому пролетіла по європейській пресі, але лише тепер, як подають названі газети, французькому генеральному штабу пощастило утворити його, при чому він прибрав од того де-які нові форми. З журнального обов'язку потуємо цю звістку так, як подає її німецька газета.

Погодження наче б то складається із семи пунктів, а саме: 1) на випадок війни з СССР Польща та Румунія подають одна одній активну підтримку, 2) на випадок совітсько-румунської війни Польща посилає до складу румунської армії три дивізії, що мають підлягати румунській команді. 3) на випадок війни СССР з Польшею, Румунія висилає вісім дивізій піхоти та одну дивізію кінноти, що об'єднуються з рівним числом польських дивізій в окрему армію. 4) на чолі цієї об'єднаної армії стають французькі офіцери, 5) для активної підтримки польсько-румунських військ Франція висилає п'ять військових кораблів до Балтійського моря.

6) для попередження совітського десанту в Румунії будується залізниця Чернівці-Марешті з подвійною колією, 7) французький генеральний штаб посилає генералів Лерона та Морена для догляду над підготованням та переведенням цілого взазаного операційного плану. Аби полегчити реалізацію цілої акції, вважається потрібним перевести одностопне озброєння французької, польської та румунської армій, а також перетворити порт Салоніки в базу, звідки йшло б військове постачання Румунії та Польщі. Югославія з причини її русофільських традицій активно до блоку не входить, але дає йому всю можливу підтримку. З інших причин однакову позицію займає і Болгарія. Чехословачина також залишається по-за активним блоком, але їй дається доручення доглядати за порядком у середній Європі.

Така чергова совітсько-німецька ревеліяція. Певди в ній рівно стільки, скільки було в попередніх.

\* \*  
\*

Подасмо де-що з дрібних вісток та заміток про російських комуністів.

— Англійський міністр Уінстон Черчилль: — Комуністи — не як політичний рак. Повстання окремої клітини, що розкладає прилеглі до неї другі клітини та заводить до організму чужеродні елементи, породжуючи тим самим хворобливі явища, які вимагають якогось стороннього чину. Думки про цей чин ріжкоманітні, як ріжкоманітне й лікування рака. Де-то гадає, що найкращий спосіб — це прикласти хірургічного ножа, коли ж не ніж, то щось інше, але всі сходяться на тому, що лікування мусить бути негайним, а засоби — дійсні. Усі ми знаємо, як небезпечно втручатися до справ чужої країни, але в комуністичному випадку це втручання було б нанодобленням до того втручання, яке робить хірург, втручаючися своїм ножом до тіла свого пацієнта.

— Тов. англійського міністра Хейкінг. — СССР кредитів давати не можна. Було б небезпечно підходити близько до будинку, що от-от завалиться. Уряд в усякому разі цього не зробить.

— Литвинов молодший. — Старший Литвинов — це заступник самого Чичерина, а молодший — його брат, він же Валлах, а обидва, здається, Фінкельштейни. Зстаршим було всякого, молодшого зараз усі знають бо попався він на фальшованих векселях. Мав уповноваження берлінського торгпредства підписувати його іменем, написав їх на 200 тис. ф. стерл. на свій кошт, додав до того берлінської готівки 40 тис. і зник десь, не то в Парижі, не то в Лондоні, бо такі люде мають всі потрібні їм імена, паси і візи. Коли б ціла справа однак була лише в тому, що один з Литвинових прокрався, не варто було б того нотувати. Але ходять чутки, і їх пускає, як здається, сам захований Литвинов, що гроші по векселях пішли не до його кішени, а на пропаганду його торгпредства, а на нього склали, бо нічим було в час заплатити. Коли це так, то це справді блискучий вихід, що його безперечно треба занотувати. Що там, мовляв, церемонитися з Литвиновим, та ще й з молодшим, гіршим не стане, навіть коли його вставити злодієм.

— Ставка на негрів. — Не щастить большевикам в Європі, зникає комуністична справа в Азії, — постановили большевики одігратися на неграх, яких, як відомо, сила в Африці, а мільйонів з 20 єсть і в Америці. 3-й Інтернаціонал вирішив, а профінтерни його підтримують, утворити спеціальний фонд комуністичної пропаганди серед африканських та американських негрів. Випускаються з цією метою особливі значки, обов'язкові для комуністів усіх країн і носитимуть вони назву «значків міжнародної солідарности». Заготовлено їх 500 тис. для Англії, стільки ж для Америки; для Франції, та для Германії — цілий мільйон. В такий спосіб гадають зібрати кілька сот тисяч зол. рублів. Зберуть чи ні, — хто знає, але пропаганда серед чорних людей вестиметься, бо вже й ведеться. Для такої мети гроші у большевиків ще єсть, як не обкрадають їх Литвинови та інші, молодші та старші.

\* \*  
\*

Вирок паризького суду в справі вбивства італійського консула в Парижі Гардіні викликав велике обурення в Італії, що перейшло межі чисто громадські, а перекинулось і до політичної площини. Консул забитий і давно похований, а згідно з судовим вердиктом він і зараз наче-то живий, бо убійник визнаний винним лише в нанесенню певних ран. Паризькі присяжні відомі такими вердиктами, але цього разу справа торкнулася не тільки експансивного народу з експансивним і вразливим вождем на чолі, але і великої держави, представника якої забито. Італійська преса вчинила голосну кампанію проти Франції взагалі, дійшовши в своєму роздратованню до того, що проголосила французький режим небезпечним для цілої Європи, та вимагаючи репресій на адресу французького суду. Як це завжди буває при франко-італійських тертях, що стали за останні часи хроничними, імператорська італійська преса, якої обурення цілком зрозуміле, цього разу у висновках своїх переборщила, а французька тримається із гідністю та спокоєм; і напевне можна сказати, що якихось поважних наслідків це нове тертя не матиме. А в тім в французьких журнальних і політичних колах повстало питання, звичайно, не про репресії що-до суду, бо про такого роду вчинки французька демократія і подумати не може, а про певну судову реформу, яка-б припинила можливість наявно несправедливих вердиктів.

\* \*  
\*

14 жовтня минулого року, як відомо, молодий албанський студент — Алквіад Бебі стрілами з револьвера забив албанського посла Цена Бега Крізіу. Чин свій він пояснював тим, що Цена, як приятель Югославії, працював на шкоду Албанії, бо спричинився до переходу монастиря св. Наума од Албанії до Югославії. Судове слідство тяглося кілька місяців і нарешті майже через рік справа стала перед чеськословацьким судом. Але до розбору цілої справи не дійшло. Після того, як вислухано було обвинуваченого та проголошено перерву, один із присутніх в залі суду албанців Зія Вуцітернац підійшов до підсудного і забив його кількома стрілами. Вуцітернац був, як і ціла його родина, на службі у забитого Цени, а потім перейшов служити до його брата, що зараз перебуває у Празі. Чин свій пояснив він почуттям і обов'язком помсти за свого доброго пана. При тих середньовічних феодальних взаємовідносинах, що мають силу цей тепер в Албанії, ця річ цілком можлива. Але ходять чутки також про те, що убійника було вбито, щоб він не міг зрадити на суді певні державного порядку таємниці. Де правда — хто знає, та й чи знатиме цю правду той празький суд, якому доведеться розбирати цю справу? Занадто далека у всіх відношеннях Албанія від Чехії, і психологія албанська від чеської.

Observer.

---

### З життя и політики

---

На голодному фронті. — Поширення голодного тифу. — Позиція партії — Навколо хлібозаготовок. — В українській металургії. — В Доббасі.

Останні тижні внесли певну ясність в ту ситуацію, яка існує в голодуючому районі. На жаль, тільки ця ясність такого роду, від якої страх обіймає за долю голодних, за майбутність тої частини України, що є основою нашого хлібного багатства.

Ми підкреслювали уже змагання українських совітських чиновників заховати розміри нещастя, замовчати ситуацію в голодному районі. Це здійснюється старанно і докладно. Коли зараз ми маємо можливість вияснити ситуацію там, то це завдячуємо даним російської преси і занадто ширим виступам загально-союзних совітських достойників. Українські агенти совітських окупантів продовжують слухляно і покірливо мовчати.

Нові дані про розміри нещастя свідчать, що те, що сталося зараз на Степовій Україні, наближається до справжньої катастрофи. Відомий своєю балакучістю загально-союзний «тарком» торгу Миколаї, приїхавши до Харькова, в інтерв'ю з кореспондентом «Вістей» («Вісти» ч. 260 з 8. XI) заявив, що на Степовій Україні «загинуло більш 4 міль гектарів озимини весною, а через посуху в липні трапився недорід ярини. Сприятливіший урожай в лісо-степовій смузі, але він не зможе покрити того лиха, що його зазнав південь України». Кореспондент «Економ. Живиль» (ч. 256 з 2. XI) констатує: «знову з великим запізненням і недосівом починається озима посівна кампанія на Україні. Другий рік відсутність дощів не дозволяє приступити до посівів особливо в степових округах, які потерпіли од торішнього недороду. В результаті визначений план засіву озимини очевидно виконаний не буде». «До середини жовтня засів в Одеському, Миколаївському і Херсонському округах майже не почався і тільки дощі, що були в середині місяця дозволили парешті приступити до засіву, який розгорнувся тепер в полудневих округах». Сьогорічний неврожай і невтішні перспективи на майбутнє ускладнюються в високій мірі ще тим, що, як констатує Первунин в останньому огляді господарської кон'юнктури («Економ. Живиль», серпень, 1928. «Народное хозяйство в третьем квартале 1927-28 г.»),страхові хлібні запаси селянства згідно з повідомленнями на кінець с.т. року скоротилися в зв'язку з збільшенням витратів на харчування населення і годівлю худоби і з перегибальними ціні її хлібозаготовок. Про те, що виходить в результаті всього цього, ми догадуємося, як це було в царські часи із справоздаць наукових засідань,пр'єсвячених пошестьям, що вчиняли на ґрунті голоду. Таке засідання улаштувало Харьківське медичне товариство («Вістл» ч. 265 з 14. XI). На ньому мав доклад проф. Златогоров. Він констатує, що на Україні існує пошесть черезого тифу і що причина її — це «недорід». Число захворювань черевним тифом, по думку докладчика, на Україні в порівнянню з 1927 роком, коли воли виносили 36.000 чол., мусить тепер зрости увічі. Докладчик сьогорічну епідемію рівняє з епідеміями 1892, 1906 і 1919 років. Між иншим, дуже характерною є ця згадка про найстрашнішу в Росії голодну епідемію 1892 і 1906 років. Медичне товариство на підставі цього доклада рішило винести відповідну резолюцію, в якій має бути вказано на необхідність боротьби з пошестю і яка має бути передана відповідним владам. Зовсім, як це робилося в добрі давні царські часи. Історія повторюється.

Іспівність що-до ситуації в голодному районі зараз існує не тільки з погляду розмірів нещастя. Воля існує також з погляду тих позицій, які займає відносно голодуючого селянства партія. Дотеперішня лінія поведінки партії відносно голодних районів остаточно закріплена резолюцією листопадового пленума ЦК КПУ в справі «недороду» і хлібозаготовок. Резолюція («Економ. Живиль» ч. 266), констатуючи факт неврожаю на Україні, але одним словом не згадує про необхідність допомоги голодуючому селянству, одмажується од питання забезпечення хлібом робітничого населення, рекомендуючи йому завести «раціоналізацію» споживання хліба, перейти до більшого споживання овочів, а для того заводити городи; натомість резолюція зазначає, що підставою дальшого розвитку сільського господарства є зріст колективізації і розвиток союзів і що цим власне шляхом мусить бути переможено результат «недороду»; що необхідно енергійно дбати про побільшення хлібозаготовок і в цих цілях розвинути енергійну боротьбу з куркулем. Крапки над «і» таким чином поставлені; ліній курс зафіксований, і розплачується за нього мусить голодуюче

селянство Степової України. В зв'язку з цим стоїть ціла низка заходів, направлених на збільшення хлібозаготовок, справа з якими по листопадовим даним на Україні продовжує стояти безнадійно. Московські «Известия» (ч. 266 з 16. XI) в статті під грізним заголовком: «Усилить хлебозаготовки на Украине» категорично заявляють: «Заготовки на Україні можуть і повинні бути збільшені». Харьківський їх підголосок гакож достроюється до московської ноти і в наступній статті заявляє («Вісті» з 15. XI ч. 266): «переведення хлібозаготовель планово державним кооперативним апаратом є великий, глибокий і напружений момент процесу боротьби з кулаком, не тільки як з конкурентом на хлібному ринкові, а як з класово-політичною активною і нахабною ворожою силою». А якийсь М. Попов, близька спорідненість якого з нововременським Іудушкою не підлягає жадним сумнівам, з тому ж числі «Вістей» доводить: «На перший погляд, здається, дуже трудно переконати селянина, що 1 карб. 30 коп. за пшеницю від кооперації і державних заготовців — це те саме або навіть краще ніж 3 карб.—1 карб. 50 коп., що він дістає, продаючи хліб спекулянтам. А справді селянина не так вже тяжко переконати, аби тільки правильно підійти до выясненя справи».

Безумовно в зв'язку з цим лівим курсом стоїть та звістка, яку подає «Економ. Жизнь» (ч. 266 з 10. XI).

Наркомзем виділив в 15 округах України 190 тис. гект. землі для совхозів; з них 54 тис. гект. передано до рук загально-союзних чинників, недавно заснованому всесоюзному Зернотресту, а саме 26.500 гект. в Одеській округі, 22.500 гект. в Херсонській і 5.000 ч Дніпропетровській; решта попадає до рук Укрсовхоза.

І ця політика експериментаторства відбувається під час голоду в умовах паляючого на Україні селянського малоземелля.

\* \*  
\*

Проте той лівий курс, який останніми місяцями бере рішучу гору в партії, та політика експериментаторства, на шлях якої виразно стають комуністи, психологічно являються цілком зрозумілими. Виразне погіршення господарської ситуації, яке для комуністів є цілком ясним, примушує паляючу гаску кидатися з одного боку у другий, шукати тої соломинки, що за неї хапається потоплюючий, марно надіючися, що вона його може врятувати. В ч. 20 органу ЦК КПБУ «Вільшовик України» уміщено матеріяли до IV пленуму ЦК КПБУ про стан української металургічної і кам'яновугільної промисловости на Україні. З тих надзвичайно багатих і цікавих даних, які дають ці матеріяли, ми виділимо кілька фактів, які з цілою очевидністю малюють цілу кричущість сучасної господарської ситуації України. В загально-союзному масштабі, де українська металургія грає основну роль, в наступному 28-29 році сподіваються на дефіцит що-до задоволення потреб металами на 13% у транспорті, на 25% в металопромисловості, в іншій промисловості на 22,5%, в кустарній промисловості 51%, в комунальній господарстві 42% і на широкому ринку 43% (ст. 45). А між тим в українській металургії вже за теперішнього рівня виробництва не вистачає майже 40 тис. кіловат електросенергії і забезпечення відповідної кількості енергії вимагає величезних затрат (ст. 49). Одночасний паралельний розвиток всіх галузів комбінованого господарства українського металургічного гресу вимагає величезних вкладів на одночасну побудову мартеновських, доменних і коксових пічок, розвитку добування вугілля, що коксується, посилення енергетичного і транспортного господарства та відповідний розвиток житлобудівництва (ст. 50). «Для цього, — зазначає доклад, — кінце треба мати сталі плани капітального будівництва та фінансування їх на два-три роки наперед. Тим часом у нас і досі таке становище, що плани затверджуються тільки на незначний період максимум на рік і то з величезним запізненням, як правило, в середині року» (ст. 51). «Вся перша половина минулого 27-28 року характеризується ще неприпустимішою волокитиною в галузі плану-

вання, ніж попередні роки» (ст. 52). «В зв'язку з волокигою і браком грошей довелося припинити роботи що-до прокладки нових шахт, зменшити протягом першого кварталу число робітників на 20 тис., майже цілком припинити будівництво Керченського і Маріупільського трубного заводу» (ст. 53). «Капітальне будівництво, що має для цілого народного господарства таке величезне значіння, на найближче майбутнє цілком не забезпечене навіть тим темпом, що його тепер провадиться. Особливо серйозно пересторогою повинен бути той надзвичайно повільнений темп зростання виробництва Південсталі, що його в наслідок недостатнього капітального будівництва слід чекати в 1928-29 році» (ст. 61). Ця загроза стає особливо реальною, коли взяти до уваги те, що констатує доклад: починаючи з квітня, наступив перелом в виробництві тресту, найнаймі в кількосному відношенню, при чому з початку гострий перелом що-до погіршення в роботі копалень, а далі поволі погіршала робота і заводів. Особливо, починаючи в середині квітня, після Пасхи, починає підупадати трудова дисципліна, більшає число невиходів, число аварій і разом з тим підупадає виробництво (ст. 55). Стільки про стан металургічної промисловости. Так само красномовні дані дає доклад про становище кам'яновугільної промисловости. Денна продуктивність робітника по експлоатації в підприємствах Донвугілля, починаючи з березня 1928 року, невпинно падає: в березні 1928 року вона виносила на добу 0.529 тон, в вересні 1928 року виносить 0.469 тон (ст. 21); собівартість тону вугілля в першому півріччі була 1041,5 коп., в другому — 1088,3 коп., отже зросла на 46,8 коп. замість того, щоби зменшитися (ст. 23). Саме наприкінці року маємо найважче становище тресту та його виробничої діяльости (ст. 24). Поточного року вся промисловість дала побільшення подавання продукції на 24,9%, а Донвугілля — на 12% (ст. 20). Такий уповільнений темп здобування вугілля не зможе не спричинити загострення паливнього становища в країні (ст. 26). В галузі нового будівництва ми систематично недо виконуємо вже в перші роки наміченого перспективного плану (ч. 29). Були просктовані кредити для 1927-28 р. 36 міль. карб., для 1928-29 — 56,1 міль. фактично дано минулого року 27 міль. карб., а тепер передбачається — 35 міль кар., через що ми не тільки не починаємо прокладати більших нових шахт, але навіть не повним темпом прокладаємо шахти, що їх закладено в минулих роках (ст. 32). В зв'язку з усім цим все більш гостріше розходяться позиції між попитом на кам'яновугільне паливо і добувними промисловостями, що їх має трест (ст. 53). Бажаючи привернути увагу до критичного стану кам'яновугільної промисловости, автор закінчує свій доклад найбільш сильним для совітських обставин аргументом — заявою, що кам'яновугільна промисловість потребує такої ж уваги, як хлібозаготовчий фронт.

Ми бачимо, що становище большевиків на металургічному і кам'яновугільному фронті є не менш критичним і загрозливим, як й на хлібозаготовчому. А до того ще приєднуються неприємності і ускладнення з обсягу міжнародної політики, труднощі фінансові і кредитові. Повторюємо: психологічно ті зігази, які характеризують большевицьку політику, являються цілком зрозумілими. Але од цього всього не легше тим, які перебувають під большевицькою владою.

В. С.

---

## Комітет допомоги голодним на Україні.

---

Як вже повідомлялося в ч. 43 (149) «Тризубу», Генеральна Рада Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції звернулася до інших великих осередків укр. еміграції з пропозицією підтримати її ініціативу

в справі боротьби з голодом, а також звернулася до проф. О. Шульгина з проханням взяти на себе організацію відповідного емігрантського комітету.

Отже в наслідок цих заходів 4 грудня с. р. такий комітет повстав і склався в такий спосіб: п. проф. О. Шульгин — голова, заступники Голови — п. п. ген. О. Удовиченко та Іл. Косенко, спеціальний делегат Комітету — пані Г. Келлер-Чикаленко та секретарем — п. М. Ковальський.

Комітет поставив собі такі завдання:

- 1) з'ясувати розміри голоду на Україні;
- 2) інформувати про голод на Україні міжнародне громадянство;
- 3) вийти в зносини з відповідними міжнародними чинниками, які могли б взяти на себе допомогую акцію і

4) в дальшому мати на увазі збирання грошей для передачі тій організації, яка погодиться на організацію допомоги на місцях.

Комітет відразу приступив до виконання своїх не легких завдань. Нелегких вже тим, що коли вже відомі великі розміри нещастя, то все ж Комітет мусить оперувати головним чином з даними совітської статистики. А відомо, що большевики мають тенденцію зменшувати розміри катастрофи.

Треба сподіватися, що інші еміграційні укр. організації з одного боку підтримають своїм авторитетом Комітет, а з другого в свій час по інших місцях Європи розпочнуть також і паралегьну акцію.

---

## Голод на Україні в світлі закордонної преси

---

За останній час на сторінках світової преси з'являються відомості про голод на Україні. Заголовки: «Ukraine en famine», «Hungersnot in der Ukraine», «La famine en Ukraine» і т. д. на різних мовах можна бачили все частіше й частіше. Здебільшого це короткі звістки, які попадають в пресу найбільше через Англію. Напр. «Gazette de Lausanne» та інші швейцарські газети передрукують з «Echo de Paris», якому з Лондону пишуть: «Голод на Україні, існування якого совітський уряд багато разів дементував, визнано тепер офіційно п. Шліхтером, головою совітської анкетної комісії. Він саме подав свій доклад до ради комісарів, згідно якому 76 повітів з 732.000 селянських родин захоплено катастрофою в околицях Одеси, Херсона, Миколаїва, Запорозжжя, Кременьчуга та на території автономної совітської Молдавської республіки. При сучасних економічних умовах, здається, немає жадного рятуючу безробіттю» — каже газета далі: — «безробітні переходять з міст на села і пристають до селян, підтримуючи їхню протисовітську боротьбу, вбиваючи та тероризуючи совітських урядовців та місцевих комулістів».

Якщо звістка про голод походить з Москви, то ті самі факти і цифри виглядають трохи інакше. От напр. кореспонденція, що в більш менш однаковій редакції обійшла німецькі, голандські, швейцарські, данські й скандинавські, єспанські, португальські й каталогські газети. Подаю слідом за «Neue Züricher Zeitung»: «З Москви надходять загрожуючі відомості про розміри голоду. Недорід, про який повідомляли попередні телеграми, перейшов у великий голод. По відомостях українського уряду біля 732.000 родин, отже кілька мільйонів людей знахо-



дяться без жадних засобів до життя. Совітська влада робить нелюдські зусилля, щоб запобігти лихові, аби голодна смерть до досягла великих розмірів. 225,000 дітей годуються на кошти уряду, величезні запаси пані роздаються задурно селянам, щоб їм не подохла остання худоба та щоб корови могли знов давати молоко. Крім того розпочинається цілий ряд каналських та електротрофікаційних праць, щоби дати безробітному голодному населенню можливість заробітку».

Слідом за «Daily Mail», «Gazette de Lausanne» подас: «Кореспондент «Daily Mail» з Риги повідомляє, що по де-яких містах на Україні кінна поліція розганяє натовпи народу, який протестує проти недостачі харчів та дезорганізації економічного життя країни. Населення обвинуває уряд в тому, що він бивозить хліб тоді, коли населенню загрожує голод. Війська наготові. Большевизм проходить дуже серйозну кризу. Голод на Україні далеко страшніший, ніж думають, і чотири мільйони людности не мають уже чим харчуватись».

«Deutsche Tageszeitung» (від власного кореспондента з Москви) пише: «Наближається голод, який здається буде далеко більшим, ніж катастрофа зимою 1921-22 року. Навіть у совітських газетах говориться цілком одверто, що ціла Південна Росія (!), Поволжжя та Західний Сибір знаходяться уже в критичному становищі і бояться, що голод в наступаючу зиму та весну коштуватиме найменше чотири мільйони населення. Московські газети повідомляють, що з околиць, де панує голод починається масова втеча населення. Доведене до розпачу населення падає на транспортні хліба». Далі автор кореспонденції оповідає про свою подорож на Кавказ, під час якої «із вікон, звичайно дуже добре охороненого експреса Москва-Тіфліс», він міг бачити «страшні злидні, тисячі обірваних, напівголих дітей, які роздираючим вуха хором скигали за хлібом. Совітський уряд дав недавно залізничній владі наказ стріляти в малих жебраків».

Лист Генеральної Ради Союзу об'єднаних українських емігрантських організацій у Франції до Ліги Націй та до Інтернаціонального Червоного Хреста із закликом про голод на Україні обійшов досі французьку, англійську та швейцарську преси, де з'явилися на сторінках таких поважних органів як: «Temps», «Daily Mail» та «Journal de Genève».

Найбільш докладні відомості про стан на Україні у зв'язку з голодом з'явилися досі в «Times»; кореспондент газети пише 16 листопаду з Риги: «Уряд у Харькові асигнував суму в 24 мільйони руб. на організацію негайної допомоги в голодних місцевостях на Україні. Спеціальна комісія з Шліхтером на чолі повідомила уряд, що ними знайдено голод в 76 місцевостях, і що особливо околиці Одеси, Херсона, Миколаїва, Мелітополя, Кривого Рогу, Кременчуку, Дніпропетровська (бувш. Катеринослава), Зінов'євська (бувш. Єлизаветграду), Першомайська (бувш. Ольбіополя), Запоріжжя (бувш. Александровська) та автономної Молдавської республіки на кордоні з Бесарабією. Голодує 732.000 родин, особливо в околицях Одеси, Миколаїва, Херсона та молдавські політи. Допомога потрібна буде та протязі 10 місяців. На харчі асигновано 7 мільйонів руб., 13 мільйонів призначено на пащу для худоби і 4 міль. на ріжні видатки в зв'язку з весняним засівом. Робляться плани про те, щоб харчувати 200.000 дітей, а місцева влада дістала доручення дуже уважно пильнувати, аби куркулі (заможні селяне) не діставали допомоги».

«Уряд заявив, що цієї асигновки не досить для доцільної допомоги і що місцеві чинники мусять самі знайти додаткові засоби».

«В зв'язку з розрухами, які сталися в Харькові під час святкування роковин большевицької революції через брак харчів у місті, з Москви повідомляється, що винуваті й відповідальні урядовці будуть зразково покарані за недогляд і недбальство, бо запасів було досить, але через «злочинне недбальство» розподіл дезорганізувався. Люде стояли в «хвостах» за хлібом зранку й до півночі і то більше п'ятої частини їх не дістала нічого».

«Нервовість з огляду на нерегулярне розподілення харчів панує в

Москві, Ленінграді і на Україні чим далі зростаючи; різні совітські організації умовляють шо-дня населення заспокоїтись і обіцяють їм, що будуть нагодовані. Багато чужоземних дипломатів та консульських представників дістають ззакордону посилки з харчами, а Латвійське посольство в Москві дістає регулярний транспорт харчів з Риги ще з вересня».

Поруч з цими серйозними інформаціями, легковажним і віригедним здається оптимістичний звіт д-ра Розена, голови Американського Об'єднаного Комітету Розподілення (American Joint Distribution Committee), який він телеграфічно передав з Москви і який з'явився в паризькому виданні «New York Herald» 20-го листопаду і був одразу передрукований з власними додатками в лондонському «Daily Herald», органі англійських комуністів.

«Др. Джозеф Розен, директор американського Agrojoint, вважає, що звістки про недорід на Україні в закордонній пресі неправильно називаються голодом. Він саме повернувся з великої подорожі по південній Росії і в інтерв'ю «United Press» заявив, що кільком мільйонам загрожує недоїдання, але дійсний голод остаточно усунуто».

«Відчувається нестача хліба й паші, але запаси м'яса, цукру та соли задовольняють. Др. Розен був у кількох селах голодного району і знайшов, що населення заспокоїлось від попередньої паніки».

«Представники Agrojoint'у з усього району подають відомості про поліпшене становище. Проте, др. Розен вважає, що багато залежить від здатности уряду транспортувати дзерно і пашу і що несприятливі погода може погіршити становище».

«Через кооперативи уряд роздає дзерно в кредит або в борг на відробіток в організованих селами працях. Чергоий Хрест вже годує велике число дітей і готується розгорнути свою діяльність, як буде потреба. Др. Розен звертає увагу на те, що масовий рух населення з голодних районів, головним чином у Крим, тепер припинився».

«Озимину вже посіяно в голодному районі, при чому площа засіву більша, ніж торік. Насіння дав уряд. Погода досі була добра, що означає, що критичне становище напевне розрешиться через півроку».

«Др. Розен вважає, що офіційні цифри: 700.000 селянських родин, себ-то що найменше три з половиною мільйони душ голодних, не приблизнені, але з другого боку він вважає, що селяне мають нахил приблизувати нестачу і напевно мають де-які запаси, не дивлячись на серйозне спустошення після торішнього вживання радикальних засобів при зборі дзернового податку».

«Повідомляють, що кілька тисяч жителів цих колоністів в голодному районі дістають так само як не жиди державну допомогу. Джозеф Гайман, секретар American Joint Distribution Committee, повернувся саме з подорожі в південну Росію і так само малює становище спокійним і незагрожуєчим, хоч усюди видко довгі «хвости» в черзі».

Большевицький «Daily Herald» у Лондоні, передруковуючи це повідомлення, випускає весь уступ про «радикальні засоби збирання дзернового податку», а з другого боку додає, як «чужоземні дипломаги в Москві реготались читаючи передруковані в «Правді» звістки про голод».

Інтерв'ю д-ра Розена в скороченню передруковано в кількох газетах. «Tribune de Genève», «El Sol Madrid», каталонська «Vanguardia» в Барселоні та інші.

В «Tribune de Genève» Поль Дю Бонне присвячує передову статтю голоду та повстанням проти совітської влади. Він вважає голод наслідком нездатности комуністичного уряду. «Не дивлячись на реквизиції, репресалії, загрози та обіцянки, совітська влада не в силі зібрати запаси, необхідні для прохарчування голодних районів до будучих зим. Щоб поминуту це забезпечити підводне каміньє, керманічі московські примушені були ще весною купувати хліб закордоном. Бувши колись головою жартівного Європи цілого світу, ця хлібородна країна стає в задержності від будущих конкурентів... Своєю статтю автор закінчує, наводючи уривки з промови Косьора про «контрреволюційність українських селян»».

Становище на Україні, як наслідок нездатности комуністичного уряду, дає привід до статті в «Patrie du Valais», органі селянських хліборобських організацій у французькій Швейцарії. «Україна, велика доставниця хліба, має тепер лиш п'яту частину своєї доводовної продукції», — пише газета, наводючи відповідні цифри. «Совітський уряд тиранізував хлібороба, обтяжував його займами, податками та примусовими продажами; брак машин та насіння довершили решту. Треба зідучагись від хліба!».

«От він у цілій своїй красі, цей ідеальний режим, який хотять нам накинути Ніколь, Дікер-Мойшович (швейцарські більшовики) та Ко. Merci bien!».

Подаючи звістку про обов'язкове навчання програми комуністичного Інтернаціоналу в українських школах, «Feuille d'Avis de Montreux» зазначає: «Краще б вони давали школярам хліба».

Г. Ч.

---

\* \*  
\*

З огляду на голод на Україні і збільшення висилання посилок, наводимо головніші дані з правил про посилки за кордону, що є чинними в ССРСР.

1) Вага не більше од 5 кіло; 2) Посилки посилаються без дозволу, коли вони не мають торговельного характеру, який між иншим точно законом не охарактеризований. 3) Що-до розміру мита, то береться з борошна і круп від 3 до 8 коп. за кіло, з масла 40 коп. за кіло, з риби — консервів 75 коп. за кіло, з кави (не більше 2-х кіло) 3 руб. за кіло, какао (не більше 2-х кіло) — 6 руб. за кіло.

З річей не можна посилати нічого шовкового чи з домішкою шовку.

Посилки належить подавати «valeur declarée» на двірцях залізниць.

Тариф пересилки залежить від заявленя ціни і ваги. Посилки необхідно перев'язувати мотузкою і вузол печатати сургучною печаткою.

Відправляючи посилки, належить заповнити спеціальні декларації.

---

### 3 преси.

За часів глибоких народніх рухів, стихійних катастроф чи великих революцій помітно, звичайно, дуже цікаве історично-соціологічне явище. Рятуючи свою долю, народи, що опинилися в згаданому становищу, реагують не однаково, а в дуже ріжноманітний спосіб. При тому той спосіб начеб то підказаний завжди давньою історією, переживання якої складають тло національної психології. За нормальних часів це — спомини, що живуть десь під порогом свідомости, не виявляючися різко на зовень, а за часів бурхливих — підіймаючися в поле свідомости, вони стають реальним чинником, перетвореним у життя. Так, італійці рятують себе відтворенням старого цезаризму, поляки — своєрідно виявленим почуттям колишнього права конфедерацій; у нас за лихих часів ожила динаміка козацьких повстань XVII стол. з їх республікансько-демократичним розмахом, а росі-

яне,} аби врятуватися за часів біди, відтворюють свій старовинний метод громадського виховання — різки та канчуки. Кільки тижнів тому, наприклад, цілу пресу російських емігрантів, облетілі і звісткч, що десь на Поволжю одні села нападали на другі та за якісь то неправдиві межі чи що били різками поголовно усіх жителів тих сел, а потим — навпаки. Звістки ці не дуже схвилювали російських емігрантів, але редакція газети «Дни», як здається, запитала про це своїх кореспондентів на батьківщині, бо примістила на своїх шпальтах лист одного з них (із Куршин і), де ці різки знаходять собі дуже вразне пояснення. У цьому листі читаємо:

«Що-до різок, про які ти по газеті запитуєш, то без того в нашому побуті ніяк не можна. Діло сільське, сам знаєш, глухе, мільтона (поліцію) не докличешся. Суди ж тутешні — не розбереш, до кого як. Одного за дурниці, замість 2-3 днів холодної, на 5 літ до суворої гюрми, а другому за каторжне діло теж на папері 5 літ, але пристосовують амнесцію — і негайно звільнять з-під сторожі. От і доводиться своїм громадським присудом бити різками — кого жаліючи, аби під суворий суд не попав, кого для науки, щоб надто милостивий суд не балував. Взагалі ж сказати, коли не бити, то й жити тепер од пройдисвітів стане остаточно неможливим. Не залякавши, самому вмірати треба і який час...

Але скажу лише ще — у кого різка в руках, той мусить сам себе суворо додержувати... За провину бий — проти цього ніхто нічого не скаже, але коли із злости, з несправедливости, чи з користи хто б'є, — самого треба розкласти і не різками по спині погуляти, а канчуками. У різки теж мусять бути два кінці. Але, що без неї ніякі не обійдеся — це факт».

Ця специфічно національна апологія різки та канчука, зроблена московським селянином, не викликала особливих радощів у серцях російських ліберальних емігрантів, — вони соромно мовчать про неї. Зате монархична преса просіяла, почувши рідну історичну стихію. «Возрожденіє» нашло навіть у своєму громадському словнику паскаве зменшене слово для коханої різки — «поронци» — од російського — «пороть» — бити різками. Що поробиш, — національна традиція пригадалася...

\* \* \*

«Дни», орган «Верховного Главноуговарюющаго» Керенського останніми часами, багато місця присвячує українському рухові. Співробітники журналу один перед одним навипередки глузуванням та наклепами намагаються викоринити ненависний «сепаратизм». Але всіх їх вивершає сам пан редактор.

У відозві Генеральної Ради Союзу про допомогу голодній Україні Керенський додає... «пасквіль на Росію».

«До какого предела издевательства над Россією — пише він, — могут иногда доходить освобожденные из «российской тюрьмы народов» повинники, свидетельствует опубликованное заграницей воззвание украинцев о помощи голодающей Украине».

Найбільше дозояє невдалому вождеві російської революційної армії, який свого часу нахвалявся силою примусити Україну коритися Москві, те , що

«Украина объявляется независимой страной, захваченной иностранной и враждебной ей армией. Иностранцы призываются помочь угнетенному украинскому народу, задыхающемуся в тисках иностранной оккупации». («Дни» ч. 11. Ростріл всюду по оригіналу).

Характерне підкреслення автора виявляє зайвий раз спорідненість поглядів і настроїв що-до України москалів усіх кольорів.

Виходить, червона армія, що нам українцям «иностранна и враждебна», колишньому російському главковерхові — своя і рідна, бо московська.

\* \*  
\*

Суд присяжних Сени має давно і міцно встановлену репутацію. Судова розправа про вбивство італійського консула в Парижі і ціла низка скандальних виправдаючих вироків, що запали останнього часу, змушує пресу французьку поставити питання про недоречності і небезпеки такого порядку. З приводу одного із останніх процесів «Le Matin» в статті «Злочинний суд присяжних» спиняється над«причинами певних скандальних вердиктів»:

«Установа суду присяжних така, якою вона діє під цей час у Франції, на шкоду логіці і доброму сенсові, являється справжнім абсурдом».

Спинившись докладно над усім порядком судової розправи, торкнувшись ролі, обов'язків та прав прокурора та оборонців, газета робить висновки:

«Врешті перед нами дві системи, що їх можна резюмувати так: карний суд — чи повинен він бути організованим на те, щоб обороняти суспільність, чи на те просто, щоб обороняти злочинців?».

Цього, словами французької газети мовлячи «справжнього абсурду», цієї «системи оборони злочинства», зазнали свого часу торік і ми, українці, на власнім досвіді...

---

### З широкого світу

---

— Англія уступила Норвегії острів Буве, що знаходиться в північній частині Атлантики.

— Совітсько-німецька експедиція на Памір опублікувала результати своїх відкриттів. Обслідувано 2.500 кв. кілом. незнаних земель, знайдено

колосальний ледник, зустрінуто ціле плем'я верховинців, поголовно хворих на волю.

— Поль Бонкур, представник Франції в Лізі Націй подався до демісії. Причина — відход від уряду демократичних груп.

— Рейхстаг 255 голосами проти 203 відкинув внесення соц. демократів про припинення будівництва початого крейсера.

— Коло Гастінґса в Англії загинуло 17 рибалок, що поспішили на човні «Мері Станфорд» на поміч пароплаву «Аліс».

— Рейхстаг асигнував 20 мільйонів марок на допомогу безробітним у Вестфалії.

— Розпочалися франко-турецькі переговори в справі Сирійського кордону.

— Над усім заходом Європи пройшов циклон; на морі постраждало багато кораблів; в Голандії і в Англії кілька десятків вбитих; великі матеріальні збитки в Данії, Німеччині і частки у Франції; наслідки цього повітряного струсу відчутно навіть на Чорному і Балтійському морі.

— Підписано арбітражну конвенцію між Іспанією і Чехією.

— Вища Економічна Рада в СРСР вирішила створити з чужоземних спеціалістів Центральне Бюро технічних консультацій.

— Перший раз за довгий час збалансовано Мексиканський бюджет.

— Умер директор чужоземного відділу газети «Таймс» Гарольд Вільямс. Покійний народився в Австралії, був кореспондентом в Росії, одружився з росіячкою Тирковою. Будучи знавцем Росії, цікавився між іншим і українською справою.

— У Відні відбулися свята з приводу століття з дня смерті композитора Шуберта.

— Відбулося секретне засідання розпущеного єгипетського парламенту; винесено протест проти порушення сучасним урядом конституції.

— Майбутній президент США Гувер виїхав на крейсері «Меріленд» до Південної Америки, він побував в Корінто, Бальбоа, Калао, Вальпараїзо, Санта-Яго да Чілі, Буенос-Айресі, Монтевідео та Гавані.

— В Мадриді урочисто відкрито в присутності короля і представника уряду Франції — франко-іспанський інститут наук і мистецтва імені Веласкеса.

— Польська телегр. агенція «Пат» спростовує відомості про нову додаткову до гарантійного договору з Румунією 26. III. 1926 р. військову конвенцію.

— Противники реформ короля Аманулі підняли повстання коло індійського кордону.

— Румунський міністр закорд. справ Міронеску має побувати в Варшаві в січні місяці 1929 р.

— При обговоренні в Палаті Депутатів бюджету франц. міністерства закордонних справ комун. депутат Кашен захищав політику озброєнь СРСР.

— На Філіппинських островах пройшов тайфун; вбито двісті душ. 10 тис. душ лишилося без притулку. Матеріальні збитки нечислимі.

— Німецький уряд подав на ратифікацію протокол Ліги Націй в справі заборони хемічної війни. Досі цей протокол підписаний 40 державами, в тім числі СРСР і Америкою.

— Був. посол Франції в Росії М. Палеолог обраний членом франц. Академії. Урочисте прийняття його відбулося 30. XI. с. р.

— Спеціальний депутатський суд польського союму має розібрати справу образи чином на засіданні союму українського посла Хруцького.

— Стан здоров'я англійського короля Георга, що вже два тижні як хворий на запалення легенів, трохи поліпшився. Принц Уельський, що виїхав був до колоній, вернувся до Лондону.

— В англійському парламенті пройшов закон про продаж приватним компаніям державних трансокеанських кабелів.

— Англійський уряд проєктує утворення ще одного домініону, а саме Східної Африки, який би складався з Танганяйки, Кенії і Уганди із

загальною поверхнею до 700 тис. кв. миль і населенням до 10 міль. душ.

— Німецька делегація в справі економічних переговорів з ССР вийшла до Москви.

— До Делі прибула комісія конституційних реформ Індії на чолі з Сімоном; мусульмане улаштували їй колосальні овації; контр-маніфестація індійських націоналістів не вдалася.

— Совітська експедиція проф. Кулика на Верхній Тунгузі (Сибір) подає опис метеорита, що впав там, спалив ліс на площі в 12.000 кв. кілометрів і, розірвавшись, вкрив вибоїнами цілу місцевість.

— До Лондону вернувся американський вчений Рой Чепмен Ендр'юз, що обслідував пустелю Гобі і стверджує, що вона колись була густо заселена, доказом чому є багаті рештки доісторичних рослин та кістяків.

— Джон Рокфелер молодший пожертвував «Джойнту» 500 тис. доларів на жидівську колонізацію в ССР.

— Вмер німецький адмірал фон Шеер, що командував німецькою ескадрою під час бою в Скагераківі.

— Оpubліковано новий хинсько-норвезький митний договір.

— Повернувся до Лондону і приступив до виконання обов'язків Остен Чемберлен.

— Французька статистика нещасних випадків на роботі подає такі дані 1924 р. — 1.315.540 випадків, 1925 р. — 1.673.251, 1926 р. — 1.818.503. Вираховано, що в середньому це коштує національному господарству річно до 5 мільярдів франків.

— Оpubлікований звіт американського департаменту торгу за 1927-28 рік вказує, що в Америці безробіття не було зовсім; що середній рівень життя є найвищим у світі. Експорт золота досяг 497.962.000 дол., цінність чужоземних позик, розміщених в Америці, досягла 4.666 міль. дол., комерційний баланс дав 731 міль. дол. активу.

— Італійський бюджет 1927-28 р. дав активний лишок в 497 мільйонів лір.

— Турецький парламент ратифікував договір дружби і співпраці з Афганістаном, протокол 15. VI з Персією та договір нейтралітету і арбітражу з Італією.

— На знак протесту проти вироку Сенських присяглих в справі вбивства італійського консула графа Нардіні італійський полковник Франческо Распони відправив президентові Франції одержані ним французькі відзнаки.

— На сесії центрального Виконавчого Комітету України Ходжев вніс інтерпеляцію з приводу подій у Львові, на яку Петровський не забрав дати відповіді, посилаючися на те, що ця справа має бути згідно інтернаціональним звичаям порушена дипломатичним шляхом.

— У Варшаві підписано польсько-угорський арбітражний договір.

— Новий кабінет в Литві складено правою коаліцією.

— Французька палата затвердила асигнування на влаштування свята століття присидання Алжиру до Франції.

— 2 грудня Португалія святкувала день незалежності.

— Албанська Конституанта, кінчивши свою працю, постановила продовжувати сесію, як звичайний парламент.

— Урочисто відсвятковано в Білгороді день Об'єднання. В Загребі відбувся з цього приводу кілька демонстрацій, припинених поліцією.

— З 1 грудня всі турецькі газети і журнали виходять латинкою.

— Интронізація архієпископа Йоркського Космо Гордон Ленга, примаеса Англії, відбулася 4-го грудня в катедрі Кентербері.

— Відкрилася звичайна сесія ВЦІКА ССР. Комісар фінансів подав проєкт бюджету на 7 мільярдів 700 мільйонів руб. Військові видатки вираховано в 840 мільйонів проти 742 міль. попереднього року. Державний борг на 1. X. 1928 року вказує 1.300 мільйонів.

— Турецький уряд викупив Анатолійські залізници.

— Президентом Австрійської республіки обрано христ.-соціаліста Мікласа, що був довгий час президентом парламенту.

— По совітській статистиці з жовтня 1927 р. по цей час на селах совіт. Росії сталося 110.000 пожеж, в більшості підпалів.

— В Парижі заарештовано за незаконні фінансові операції директрису «Газет дю Франк» Марту Ано і багато її співробітників.

— Англійський парламент прийняв в першому читанні проєкт відміни смертної кари для цивільних.

— Новосформований естонський кабінет Рея одержав в парламенті довіря більшістю 53 голосів проти 24.

— Президент Спол. Штатів Кулідж вислав до Американського Конгресу свою прощальну промову, в якій вказує на нечуваний зріст багатства Америки і необхідність збільшення морської сили Сполучених Штатів.

---

## УКРАЇНСЬКЕ ПРЕСОВЕ БЮРО В ПАРИЖІ

подає таке спростовання :

«У зв'язку з атентатом на польського генерального консула в Празі чеськословацькі газети («Prager Tageblatt», «Narodni Listy» то-що), а за ними польські у Варшаві та українські у Львові («Діло»), подали, що після цього акту польський посол в Чехословаччині передав чехословацькому міністрові закордонних справ ноту, в якій вимагає закриття певних галицьких організацій та їх органів, що утворені в ЧСР. Ті самі газети повідомили, що наче б то після доручення польської ноти до чеськословацького міністра закордонних справ з'явилися — «українці петрлюрівського напрямку та висловили своєю солідарність з польською нотою». Польське міністерство опублікувало спростування факту подання згаданої ноти.

З свого боку, маємо додати на підставі офіційних даних, що за останній час до чеськословацького міністра закордонних справ у Празі не зголошувалися жадні українські делегації і жадної розмови в цих справах представники УНР з представниками чеськословацької влади не мали».

Українське Пресове Бюро.

---

Товариство Лицарів Ордену Залізного Хреста, в Подєбрадах ЧСР, з нагоди 9 річниці Зимового Походу Української Армії, з 6-XII-1919 р. по 6-V-1920 р. вітає всіх товаришів по зброї, лицарів роспорошених по-за межами Батьківщини.

Незабутній і єдиний, в нашій історії визвольної боротьби, славетний похід є яскравим доказом сильного духу нашого вояцтва і на будучину хай буде провідним гаслом — єдності в визвольній боротьбі.

С л а в а У к р а ї н і !

Управа Товариства.

Л. Подєбради Ч. С. Р.  
Укр. Госп. Академ.



ПОСПІШАЙТЕ

З ПЕРЕДПЛАТОЮ

НА

**„ТРИЗУБ”**

**на 1929 рік!**

.....

---

**Од Редакції**

.....

Випускаємо це число подвійним. Наступне вийде  
в неділю, 23 грудня.

# Хроніка.

## З великої України

— До ювілею Квітки-Основ'яненка. — Президія Харківського окружного виконавчого комітету організувала спеціальну комісію для відзначення сторіччя з дня народження українського письменника Квітки-Основ'яненка («Комуніст», ч. 261 з 10. XI).

— Бюджет УАН на 1928-29 рік. — Збори Ради УАН встановили бюджет сумою в 1.200.000 карб., але цю суму фінансові совітські органи не затвердили й зменшили її до 893.000 карб., з яких 100.000 карб. має бути витрачено на словникову справу. В минулому році бюджет УАН був 652.000 карб. Асигнова на сума не задовольняла нарком.-освіти сов. України і він збільшив бюджет Укр. Акад. Наук до 1.000.000 карб. Вбачати в цьому факті належить елемент боротьби України з Москвою за свою найвищу наукову інституцію. Крім того Рада УАН ствердила ще раз потребу довести суму бюджету до 1.200.000 карб. і для досягнення своєї мети доручила президії Академії взяти належних заходів. («Пр. Пр.», ч. 264 з 14. XI).

— Кабінет Західньої України. — При Інституті Т. Шевченка в Харькові засновано кабінет Західньої України. Кабінет скупчує коло себе літературознавців і має за завдання студіювання західно-української літератури («Пр. Пр.», ч. 263 з 13. XI).

— Кустарна школа у Києві. — У Києві за допомогою

кооперативних організацій відкрито кустарну школу з відділами: текстильним, столярно-меблевим та лозоплетіння. Учні приймаються від 14 до 18 літ з освітою за 4 Групи («Пр. Пр.», ч. 262 з 11. XI)

— Турецькі курси. — Філія Всеукраїнської Асоціації Сходознавства відкриває в Одесі курси турецької мови. Одеське турецьке консульство бере участь в організації цих курсів. («Пр. Пр.», ч. 266 з 16. XI).

— Українські наукові і літературні праці по московських музеях. — По музеях Московщини знаходиться багато рукописів українських вчених, письменників і драматургів, які свого часу через цензурні умови не з'явилися у світ. Одних лише українських п'єс нараховується по тих музеях — 599. («Комуніст» ч. 263 з 13. XI).

— Ювілей поета Миколи Вороного. — Урочисте святкування 35-літнього ювілею літературної діяльності поета Миколи Вороного відбулося в Києві в клубі робітників освіти 18 листопаду. Будинок вчених 16 листопаду крім того влаштував у себе вечірку, присвячену Миколі Вороному. Комітет київських письменників звернувся з клопотанням до Народнього комісаріату Освіти про надання М. Вороному персональної пенсії. («Пр. Пр.» ч. 265 з 15. XI).

— Виставка продукційних можливостей України. — У Харькові відкрилася всеукраїнська виставка продукційних можливостей при соціаль-

ному музеї ім. Артема. Виставка має два відділи — корисних копалин України й відділ природничий, що ілюструє природні умови для розвитку економіки України. У відділі корисних копалин виставлено будівельні матеріали України, переважно граніти й мармури, які досі були мало відомі. Потім виставлено поклади українських руд — залізних, ртутних а також поклади кам'яного вугілля й породи будівельного призначення — глина й пісковики. У цьому відділі є ряд експонатів, що ілюструють ґрунти України.

Природний відділ показує три типи природних зон України: лісову, степову й болотяно-водяну. Ці типи природних зон репрезентовано відповідними панорамами. У цьому ж відділі показано методи й значіння охорони природи для розвитку народного господарства. Цей же відділ ілюструє значіння окремих галузів сільського господарства. Є зразки рілництва, експонати скотарства, що пояснюють перетворення даних тварин на свійські, експонати рибальства, хутра, які можна здобувати на Україні і т. и.

Відведене помешкання для виставки одначе дуже мале. Виставка буде відкрито цілу зиму. («Комуніст», ч. 264 з 14. XI).

— Жидівський театр. — В Київському жидівському театрі 17 листопаду відкрився сезон п'єсою «Ййцер». («Пр. Пр.», ч. 262 з 11. XI).

— «Головна наука» сов. України зажадала від Москви повернення Україні її культурно-історичних цінностей. — «Головна наука» УССР порушила клопотання повернути Україні її культурно-історичні цінності, вивезені з України в різні часи московською владою й сконцентровані по музеях Москви й Ленінграду.

В складеному «Головна наукою» списку річей, повернення яких вона добивається, є запорізькі прапори, гетьманські клейноди, старовинна українська зброя, портрети українських діячів, твори

українських малярів, твори письменників, поетів і учених, що опинилися по музеях Московщини, зокрема коло 15 картин роботи Т. Шевченка.

В своїй заяві крім того «Головна наука» просить повернути Україні старовинні українські рукописи, починаючи з великокняжої доби, які були москалями також вивезені.

Але Москва очевидно не хоче повернути Україні усе те, що колись було нею пограбоване. У наслідок прохання «Головна наука» сов. України у Москві створено особливу комісію, яка встановить що саме Україні «можна повернути.» З певністю можна сказати, що московські окупанти багато з перерахованих у списку награбованих річей захотять і надалі залишити у себе. («Комуніст», ч. 263 з 13. XI).

— Художня виставка. В Одеському Народньому Музеї відкрилася виставка картин, ґравюр і порцеляни, що їх «одержано в дарунок» від музеїв Москви й Ленінграду. Большевики, як видно, хотять «подарунками» відбуту українське жадання на повернення культурно-історичних цінностей, які для України мають безмежну вартість. («Пр. Пр.», ч. 264 з 14. XI).

— Впорядкування могили Т. Шевченка. — У Шевченківському комітеті немає спільної думки, як саме має бути впорядковано могилу. Сього вагляду вона мабуть не змінить. Київська філія Шевченківського Комітету схиляється до того, щоб на могилі поставити надгробок, а монумент поставити десь у Києві («Пр. Пр.», ч. 263 з 13. XI).

— Виставка матеріалів про впорядкування Шевченкової могили. — У Харькові відкрито виставку усіх матеріалів, що стосуються впорядкування Шевченкової могили. У грудні ця виставка переїздить до Києва. («Пр. Пр.» ч. 263 з 13. XI).

— Міжнародній кон-

курс на пам'ятник Шевченкові. — Умови міжнародного конкурсу мають бути обмірковані на зборах Шевченківського комітету 1 січня 1929 р. Конкурс цей по проєкту комітету має тривати 2 роки. («Пр. Пр.» ч. 263 з 13. XI).

— Голод на Україні. «Раднарком», вислухавши доповідь голови урядової комісії — Шліхера про наслідки обслідування голодних районів України, визнав, що голодують 76 районів з 732.000 селянських господарств в округах Одеській, Миколаївській, Дніпропетровській, Криворізькій, Зінов'ївській, Першотравенській, Запорізькій, Кременчуцькій та в Молдавській республіці. До того в число округ, що потребують негайної допомоги зараховано Одеську, Миколаївську, Херсонську округи та Молдавську республіку. Найбільший голод є на Одещині, де озимина й ярина пропала в 15 районах, менше за всіх інших потребує допомоги Запоріжжя. По докладові «Раднарком» констатував, що стан людяности в голодуючих округах дуже тяжкий і що місцеві совітські органи досі на це не звертають достатньої уваги. Тільки одна Дніпропетровська округа мобілізувала в більш-менш достатній мірі місцеві кошти для допомоги голодним.

«Раднарком» затвердив остаточний план допомоги голодуючим селянам. На цю допомогу совітська влада приділяє з бюджету та з коштів громадських організацій коло 24.000.000 карб. З цієї суми коло 5 міль. карб. піде на харчування дітей, за які гроші можна буде прогнудувати протягом 10 місяців 224.000 дітей. Для допомоги дорослому населенню призначається також тільки 5 міль. карб., з яких 1 мільйон призначається на допомогу тим, що не можуть працювати і 4 міль. карб. призначається для організації для дорослого населення громадських робіт. Крім того 13 міль. призначається на годування худоби.

«Раднарком» крім того в наслідок недостатности асигнованих

сум наказав «Окрвиконкомам» на місці мобілізувати необхідні додаткові кошти. Крім того Окрвиконкомам наказано стежити з тим, щоб допомога уділялася тільки бідним та середнякам. («Пр. Пр.» ч. 263 з 13. XI).

— Пленум ЦК КПБУ на засіданні 4 листопаду ухвалив резолюцію в справі голоду на Україні, в якій між иншим у пункті 4 говориться: «Недорід харчових культур на Україні і обмежені можливості діставати жито та пшеницю з інших районів Союзу вимагають негайно взяти заходів щодо раціоналізації споживання хліба й ставлять перед усіма організаціями невідкладне завдання добитися успіху в цій діяльній, з окрема стимулюючи ширше споживання городини, ЦК відзначає що директиви на минулу весняну засівну кампанію про збільшення уваги до городніх культур не дали належних наслідків, і використання непридатних для дзернових культур земель навколо міст та в робітничих районах не організовано». Далі в п. 6 говориться про пожевлення на українському селі роботи «контр-революційних» угруповань. («Пр. Пр.» ч. 265 з 15. XI).

— Постановлено Радою народніх комісарів нададі перемелювати дзерно на всіх млинах на 85%, щоб було таким чином більше борошна. («Комуніст», ч. 263 з 13. XI).

— Українська земля віддається під «всесоюзні» — значить московські — комуністичні господарства. — На підставі директиви сов. уряду «Наркомзем» виділив у 15 округах України 19000 гектарів землі для організації т. зв. «радгоспів». Між иншим 54.000 гект. передано «Всесоюзному Зернотрестові» для організації на Україні великих комуністичних господарств. Представник цього «Зернотресту» — Барашков заявив, що земля для його тресту дається в Дніпропетровській окрузі на одно велике господарство, в Одеській округі на два господар-

ства, і на Херсонщині — на три господарства. («Пр. Пр.» ч. 262 з 11. XI).

— Нові здирства з українського населення. — В багатьох районах України, «по ініціативі самого населення», — як запов'яють «Известия», почалася нова кампанія самооподаткування. На цей раз висоту цього «самооподаткування» обмежено на 25% з «єдиного сільсько-господарського податку». («Изв.» ч. 264 з 14. XI)

— Карточки на картоплю. — В Харькові картоплю видається тільки по карточкам. Кількість видачі по карткам картоплі скорочено. («Комуніст», ч. 264 з 14. XI).

— Українське життя на Кубані. — В Ростові-над-Донем відкрилася нарада спеціалістів по питанням українознавства й української мови. В нараді приймають участь тільки професорів й наукових робітників України. Докладчик проф. Миртов заявив, що ще досі немає докладніших відомостей про число українського населення на Півні. Кавказі. Дані 1897 року цілком не відповідають дійсності й є тенденційними в бік зменшення укр. населення на Пів. Кавказі. Недостатно точні відомості дає очевидно і перепис большевицький — 1926 року, по якому з загального населення краю в 8.363.000 чол. українців нараховується усього тільки 3.106.000 чол. Українці компактною масою займають цілий великий район південної частини краю й складають 96% всього населення. На Кубані, по словам докладчика, українці складають 61% усього населення й в Доеньській окрузі — 44%.

Доцент Кубанського педагогічного інституту Шаля виступив з докладом про «кубанський говір» і його відношення до української мови, і заявив, що «кубанський говір» являється нічим іншим, як самою чистою українською мовою. («Изв.», ч. 267 з 17. XI).

— Жидівське свято. —

Жиди на Україні урочисто від святкували «Жовтневе свято». У Києві у клубі «Коліфон» зібралися представники різних жидівських організацій і в одній з промов докладно було вказано на ті досягнення, які жиди тепер мають на Україні завдяки совітській владі і комуністичній партії. Закінчилися збори заповненням з боку «жидівської совітської громадськості», що вона й надалі завжди готова допомагати комуністичній партії й совітській владі. («Пр. Пр.» ч. 261 з 10. XI).

— Національні меншості на Україні ще не задоволені. — 10 листопаду відкрився пленум ЦК національних меншостей. Відзначено на пленумі необхідність ще більшої активності нац. меншостей на Україні й ще більшого, ніж зараз, представництва нац. меншостей в соютах та «виконюмах». («Комуніст» ч. 262 з 11. XI).

— Дніпрельстан. — Сепараторний завод на Хортиці переведено на електричну енергію тимчасової станції Дніпрельстану. Це перший завод, що починає працювати енергією, що йде з Дніпрельстану. («Пр. Пр.», ч. 264 з 14. XI).

— Селяне не платять большевикам податку. — По совітському плану на 15 листопаду треба було зібрати 80% с.-г. податку. Заплачено однак по окремих округах 45-50%. У Київському районі, де на 15 листопаду мало бути заплачено усі 100% — внесено 64,9%. («Пр. Пр.» ч. 263 з 13. XI).

## З українського життя,

— Свято Франка в Кобрині. — В Кобрині — одному з міст Полісся, що найдалі висунуто на північний схід від Берестя, відбулося велике українське свято в честь Ів. Франка, на якому було понад пів тисячі присутніх, головним чинном селян. Серед значніших

гостей був на нім голова львівської «Просвіти» Галушинський, який прочитав відповідного реферата. У зв'язку з святом мала відбутися публична збірка на будову власного дому, але старостою заборонило її з огляду на львівські події («Діло» ч. 252).

— Закнення «Просвіти» у Новлі. — Міністр внутр. справ зарядив замкнути т-во «Просвіта» у Ковлі. Як причину цього акту подано те, що т-во не придержується статуту. («Діло» ч. 254).

\* \* \*

— Збірка жертвам українського погрому. — До редакції «Діла» звідусіль надходять грошові датки на покриття шкоди, спричинених відомими подіями у Львові («Діло», ч. 251).

— Труси й арешти українців. — По всій Галичині, як доносять українські галицькі газети, відбуваються труси по українських установах та масові арешти українців.

\* \* \*

— Свято 1 Листопаду в Ужгороді. — В Ужгороді відбулося свято 1 Листопаду, на якому було промовлено вступне слово д-ра Новаківського та виконано кілька номерів співу та декламацій. Серед артистів взяли участь п. п. Іваницька, Самойлович, О. Діднигова і А. Остапчук. Велика зала була переповнена. («Діло» ч. 253).

— Зневаження українського прапора. — В часі святкування 10-ліття чехословацької республіки в Мукачеві стався такий випадок: чех Пришбрамський видирав жовто-блакитні прапори з рук учнів народньої школи й учнів торговельної академії, що несли ці прапори в святочному поході. («Діло», ч. 253).

## Газетні звістки.

— Проти большевицький рух в Луганській окрузі збільшилася активність проти большевицького руху. В с. Деркаль селяне спалили дім голови місцевого совіту й дім комуністичного колективу. В с. Іванці селянами забито совітського активіста Д. Алексева. В с. Богородському селяне побили голову сільського совіту й члена совітської податкової комісії. На хуторі Верхне Тепліні селянський партизанський відділ зробив напад на зібрання незаможників. В с. Болотинському місцева комсомольська організація несподівано ухвалила постакову, в якій висловлювалося за підтримку куркулів. («За Свободу», ч. 261).

— Проти большевицький терор. — В с. Камені, Криворізької округи, комуніст, якого обвинувачували в зв'язку з куркулем, забив секретаря партійної організації. («За Свободу» ч. 261).

— В с. Головчицях, Винницької округи, забито сількора Короля. В зв'язку з цим заарештовано заступника голови винницького окружного виконкому М. Ковальчука й його брата — голову сільського совіту в Головчицях. Слідство вияснило, що арештовані мають «контр-революційне мінуле». («За Свободу» ч. 266).

— Під час нападу на харківський авіаційний відділ було забито червоноармійця А. Глухів.

— В Катеринославі виконано присуда над О. Макаренком і Григорієм Литвиньком, які мали забити комуніста Квача.

— Під час сутички червоноармійського відділу з партизанами на совітській Україні забито курсанта полкової школи 288 піхотного полку Гуркало.

— В Жмеринському районі відділ партизанів був оточений карним загonom курсантів 20 полкової школи. Один курсант Тулін був забитий, а шість партизанів більшовики забрали до полону.

— В Проскурівському районі більшовиками заарештовано невідому особу, що провадила контр-революційну агітацію серед красноармійців 287 полку. («Руль» ч. 2433).

— Чернігівським судом засуджено до розстрілу селян с. Лукашівка В. і П. Боярченків та Олійника. Вони обвинувачувалися в тому, що на сході забили голову сіл'ярди комуніста Беліча, який закликав селян підписуватися на позичку індустріалізації («Руль» ч. 2434).

— В с. Гречанах Проскурівської округи селяне спалили комуністичну школу, що була споруджена в садибі дідица Полозова. («Руль» ч. 2429).

— В Києві, підчас святкування 10-ліття жовтневої революції, на Хрещатику натовп напав на похід комсомольців і з вигуками ворожими совітській владі порвав на шматки пропор комсомолу. Був викликаний відділ ПУ, який перевів багато арештів, серед арештованих був один моряк-українець, якого розстріляно на другий день за контр-революцію. («За Свободу» ч. 265).

— З Харькова подають, що розправи з комуністами на Україні набирають масових кривавих заворушень. Особливо вони збільшилися на Чернігівщині та Київщині. На Чернігівщині селяне розгромили й спалили колхози і совхози в 16 селах. Протягом лише одного дня забито 19 активних комуністів. Звичайно вбивають вже випробованим способом — через вікно хати («За Свободу», ч. 267).

— В Сочинському районі невідомі зробили замах на життя сількора Гуленка, що виступав

проти заможних селян. («За Свободу» ч. 261).

— Арешти священників і закриття церков. — На Україні переведено нові арешти духовенства. В Катеринославі та Полтаві замкнено чотири церкви («Укр. Нива» ч. 85-86).

— Проти українізації. В Харькові асистент марксистського інституту Шудрик утворив потайну організацію, яка ставила собі за мету боротися з українізаційною політикою більшовиків. ПУ виявило існування цієї організації й арештувало Шудрика, викинувши його з партії. («За Свободу» ч. 261).

### З життя укр. еміграції

#### У Франції.

— Українська Об'єднана Громада у Франції (Париж). — 17 листопада з. р. в помешканню Громади (2, ав. д'Орлеан, Париж 14) відбувся доклад п. М. Ковальського на тему «Варшава чи Москва», який трактував шляхи міжнародної політики Української Держави.

— 24 листопада ц. р. відбулися загальні збори згаданої Громади, на яких було переобрано склад Ради та Ревізійної Комісії. Зараз президія Громади складається з п. М. Ковальського, — голови, п. Ю. Половика — заступника (він же і секретар), пані Р. Никитюкової — секретаря та членів Ради п. п. І. Рудичева та С. Нечая. Ревізійна Комісія обрана в такому складі: п. п. М. Шульгин, С. Смогоржевський та Б. Лотоцький.

— 5 грудня цього року відбулося спільне засідання Ради Громади з У правою Т-ва б. Вояків Армії УНР, на якому було заслухано, обмірковано і затверджено умову в справі користання спільно винайнятим помешканням, а також і регулямін користання ним.

— В суботу 8 грудня відбулося звичайне зібрання членів і гостей, які за розвагою провели час.

— Просектується при Громаді закласти гурток аматорів шахів із завданням влаштувати шахматний турнір, а також гурток філателістів.

— Українська Громада Студентів-Емігрантів у Франції. — 30 листопада с. р. відбулися загальні збори невеликої кількості Громади, на яких було прийнято 3-х нових членів. На цих же зборах було проведено перевибори Управи Громади, яка подалася до демісії. Тепер Управа Громади складається з п. п. Долинського — голови, Киселиці — секретаря та Поповича — члена; запасовим членом — обібрано панну Яковлену.

— Українське Військо-ве Т-во у Франції. — В суботу 1 грудня в помешканню Т-ва відбулася сімейна вечірка, яка пройшла з великим успіхом.

— Ялинка для дітей укр. емігрантів в Парижі. — З ініціативи Церк. Ради Укр. Правосл. Парафії в Парижі — відбулося в неділю 2 ч. м. в пом. церкви засідання представників всіх укр. організацій м. Парижу для обмірковування справи влаштування ялинки для українських дітей.

Ціла справа влаштування ялинки була покладена на Комітет, до складу якого увійшли — головою — пані Никитюкова, скарбником — ген. О. Удовиченко і секретарем — п. Гмиря, а членами: п.-о. Гречишкин, пані Моїз, пані Плевако та п. Наглок.

Українське громадянство просить цим шляхом прийти на зустріч цьому ділу. Запис дітей, а також пожертви приймаються у членів Комітету, а також в редакції «Тризубу».

— Вирок в справі кн. Токаржевського. — Як відомо, в минулому році появилися в пресі «документи», які згадували

прізвище кн. Токаржевського. Ці «документи», сфальшовані більшевиками, були пущені в хід з метою дискредитувати український рух як закордоном, так і на Україні. Явна річ, підробка стала зразу ж очевидною, і успіху ці «документи» не мали. Тоді ж кн. Токаржевський оскаржив перед Парижським судом три газети за передрук і розповсюдження фальшу — «Українські Вісті» (більшевицький орган в Парижі), «Paris Matinal» (більшевицький французький часопис) та «L'Humanité» — відомий комуністичний часопис.

Оце тільки 23 листопада с. р., як відбулася судова розправа в 12-ій палаті Сенського Карного Суду. Адвокатом кн. Токаржевського був теперішній депутат від правниці метр Валля. Розбіралася справа не довго. З другої сторони не з'явився ніхто. Суд виніс таку постанову: за розповсюдження наклепів та фальшу засуджено Гальперина та Борщака (редактора та керівника «Українських Вістей») до штрафу в 100 фр. з надрукуванням спростовання кн. Токаржевського, Меніс та Шартрена (відповідальних чинників «L'Humanité») — до такої самої кари, Лекаша та Ге (керівників «Paris Matinal») до 100 фр., а тому що «Paris Matinal» вже не виходить, то присуджено цю газету заплатити за друк спростовання в тій газеті, яку вкаже кн. Токаржевський. Треба вказати, що присуджені штрафи в золотих франках, і, приймаючи на увагу сучасний коефіцієнт 6-7, штрафи виглядають по кілька сот франків.

— Концерт С. Вербицької та В. Ємця. — В суботу 8-го грудня с. р. в театрі «Comédie des Champs Elysées» відбувся перший концерт відомої співачки п. С. Вербицької та нашого славного бандуриста В. Ємця під назвою «Пісні соляшних країв» — Україна — Каталонія. В програмі концерту входили українські пісні, які виконала С. Вербицька під акомпанімент бандури В. Ємця, та пісні



каталонські, що їх співала С. Вербицька, під акомпанімент п. Жіністі-Брісон на роялю. Перед початком С. Вербицька сказала кілька теплих слів про Україну, її природу, пісню, музику. Промова ця сказана жінкою, що давно покинула Україну і вже довго перебуває на чужині, сказана була з такою любов'ю до милої їй України, з такою експресією у описах, фарбах і підборі слів, що присутні були просто зачаровані. Нема що говорити про виконання програму як С. Вербицької, так і В. Ємця. Оригінальне трактування пісні української в передачі співачки і великий талант та глибоке натхнення у грі В. Ємця чарували публіку, що нагородила виконавців рясними оплесками, які довго не вгавали. Цей концерт треба відмітити, як один із кращих днів життя українців в Парижі, що в центрі світового мистецтва вклали і свою частку до тої багатой скарбниці, яку посідає Париж.

+ Іван Клещенко (шекроло). — 24. X. с. р. покінчив з собою стрілом з револьверу член Української Громади в Шалеті — п. Іван Клещенко. Покійний, бундний козак Юнацької Школи, приїхав до Франції в 1924 році. В Шалеті перебував з 1925 року. Самогубство сталося з причин особистих, із-за нещасливих обставин його персонального життя. Похорон відбувся 27. X. Віддати остаточно шану явилися не тільки всі громадяне, але й багато чужих. Службу правив п.-о. Гречинький.

Добрий чоловік, добрий товариш і прекрасний громадянин — небіжчик залишив по собі на віки пам'ять серед усіх, хто його знав. Хай буде йому пером чужа земля!

— Шалет. — 11. XI в Громадському будинку відбулася служба Божя. Правив п.-о. Гречинький. — При Шалетській Громаді заснувався гурток шахматистів. Вже відбувся перший шахматний турнір, в котрому приймали участь п. п. Гречиньський, Вержицький, Ішук, Ле-

чук, Грушецький, Троцький і О. Світличний. Перший приз в 60 франків одержав п. Лечук. Другий приз в 40 фр. поділено між п. п. П. Вержицьким і Троцьким

— 3. XI відбулася вистава «Дай серцеї волю, заведе в неволю» під режисурою п. Фурсенка, Вистава пройшла з великим успіхом.

— Мистецьке Т-во при Громаді готує до постановки п'єсу В. Винниченка «Між двох сил».

— К н ю т а н ж. — Загальні Збори Громади в Кнютанжі-Нільванжі під час свого засідання вивнесли постанову протесту в справі львівських подій 1-го листопаду.

## В Польщі

— Відслонення пам'ятника О. Х. Саліковському. 25 листопаду с. р. відбулося на православному цвинтарі на Волі у Варшаві відслонення пам'ятника на могилі бл. пам. О. Х. Саліковського. Урочистість ця відбулася в присутності великої кількості укр. громадянства, що перебуває у Варшаві і її найближчих околицях. Три священники відправили службу Божу і доконали акт освячення пам'ятника. Співав хор укр. студентів-теологів. Після служби Божої над могилою виступили промови проф. О. Лотоцький і голова Укр. Центр. Комітету п. М. Ковальський. Проф. О. Лотоцький підкреслив те, що цей пам'ятник, який став над могилою О. Саліковського, це тільки маленький вираз вдячності українців для небіжчика, бо він створив собі ділами своїми вічний пам'ятник в серцях всього українського народу. Голова Укр. Центр. Комітету п. М. Ковальський в своїй промові підкреслив те, що укр. еміграція завжди пам'ятатиме діла і працю О. Саліковського, а цей пам'ятник є першим виразом вдячності тому, хто для неї жив і для неї працював.

— Український клуб у

В а р ш а в і. — В життю Українського Клубу у Варшаві розпочинається знобу життя. 10-го листопаду б. р. в залі Т-ва Навчителів Шкіл Середніх і Вищих з нагоди 5-ої річниці існування українського Клубу у Варшаві відбулися перші в цьому сезоні товариські сходи при спільній каві. Клуб в цей день відвідала досить численна кількість гостей. В програмі вечеру між иншим увійшли декламації А. Колумійця, Ю. Косача (власні оповідання) та національні танки Оксани Саліковської. Сталі четвергові збірки членів клубу, в програмі яких входять товариські забави, реферати та ин. залишаються й надалі, починаючи від 15 цього листопаду. До часу придбання власного мешкання відбуватимуться вони в помешканні Укр. Центр. Комітету (Подвалє, 16, пом. 15). В програмі діяльності Клубу рівно ж низка вечірок, які відбуватимуться в перших числах кожного місяця. З початком біжучого сезону організовано при Клубі український хор, спілки якого відбуваються регулярно. До керування хором запрошено знаного укр. диригента С. Сологуба, який вже не раз успішно виступав з українським хором на українських концертах у Варшаві.

— Загальні Збори Української Студентської Громади у Варшаві відбулися 18 листопаду н. р. По відкриттю зборів п. М. Лівницьким, обрано було президію в складі п. н. Драченка (голова), д-ра Стахова (заступник) та Сагайдаківського (секретар). Після затвердження протоколу минулих зборів і прийняття та виключення членів, збори заслухали справоздання органів Громади, з якими вступали: п. Гонтар (секретаріят), п. Рибачківна (скарбниця), п. Чехович (зовнішні зносини), п. Вігінний (культ.-осв. відділ) та п. Лівницький (загальний звіт). Від імени Ревізійної Комісії з докладом виступив п. Волосянюк.

Українська Студентська Громада в Варшаві налічує зараз 147 членів. В минулому семестрі при ній

зареєстровано секцію пр «вославної теології». В цьому семестрі життя Громади йшло живим темпом. На суботніх вечірках було прочитано досить велику кількість рефератів, організовано було 2 вечірки, 1 прогулку за місто то-що. Відділ зовнішніх зносин успішно працював над поширенням і зміцненням зв'язків з чужоземним студентством у Варшаві та по-за нею і брав широку участь в міжнародній студентській акції. Присмію пражає те, що Громада, не зважаючи на власні фінансові труднощі, спромоглася зібрати більш, як 100 зл. на річні національні потреби, як ЦЕСУС'ові на міжнародню акцію укр. студентства (головним чином на участь в Конгресі СІЕ), «На Рідну Школу», Комітетові по упорядкуванню стрілецьких могил, на викуп цвинтаря в Каадзі і ин. В другий раз головою Громади обрано п. М. Лівницького.

— Т-во Допомоги Українським Студентам. — З ініціативи старшого громадянства повстала на терені Варшави нова організація — «Т-во допомоги українським студентам». Брак цієї організації гостро відчувало місцеве студентство, а її появлення належить щиро привітати. До президії Т-ва увійшли п. н. проф. Р. Смаль-Стоцький, проф. Огієнко, пані Саліковська, Сулятицький та І. Іножарський. Представником від студентства до управи Т-ва увійшов п. Гонтар. Т-во вже організувало інтернат для тих студентів теологів, яких за активне українство позбавлено права мешкати в інтернаті при теологічному факультеті університету. Товариство допомоги надіється, що йому вдасться в скорому часі придбати ширше помешкання для Української Студентської Громади і організувати курси українознавства, які були б бажаним доповненням до студій на чужих вищих школах.

— З життя «Спілки Українських Інженерів та Техників емігрантів у Польщі». — В кінці грудня 1927 року заснувалося у Варшаві

нове товариство — «Спілка Українських інженерів та техніків емігрантів у Польщі». Згідно з тимчасовим статутом, загвердженим Українським Центральним Комітетом, діяльність Спілки поширюється на всю Польщу. Своїм найближчим завданням Спілка ставить: об'єднання інженерів та техніків українців-емігрантів на ґрунті професійних та наукових інтересів, допомогу, своїм членам в їх фахово-наукових студіях, допомогу своїм членам матеріально-правну та моральну, поширення та популяризування технічного та економічного знання, поліпшення умов праці та побуту своїх членів і г. и. До Управи Спілки увійшли: інж. А. Сахно — головою, інж. О. Ільницький — заступником, і інж. В. Яновський — секретарем і скарбником. В сучасний мент Спілка нараховує більш 130 членів, в тому — 3 техніків. При Спілці існує Бюро Праці, до управи якого входять: інж. П. Сікора, С. Іванович та інж. П. Шумовський. Від січня 6. р. почав виходити при Спілці двохмісячник, якого вже вийшло 5 чисел.

В Кракові існує філія Спілки, до управи якої входять: інж. Тимошенко головою та С. Сухолод — секретарем. Заслугує на увагу факт заснування краківською філією Спілки при Краківській Гірничій Академії — стипендії ім. С. Петлюри, фонд якої утримується з добровільних внесків членів філії.

Управа Спілки опрацьовує регулямін філії та ошадно-позичкової каси, яка від недавнього часу вже почала при Спілці існувати. Передбачається в недалекому часі загвердження статуту Спілки польською владою. В січні місяці мають відбутися загальні збори членів Спілки з наступним порядком денним: вибір президії зборів, прийом нових членів, звіги Управи, Бюро Праці і Ревізійної Комісії, дискусії над звітами, бюлетень Спілки, ошадно-позичкова каса, справа філії Спілки, вибори нових органів, вільні внески.

Розкиданість членів Спілки по цілій Польщі не перешкоджає в

розвитку цієї організації, яка до цього має всі підстави. По-за своєю організаційною і біжучою працею Спілка вже не раз нотувала своє ім'я на різного роду урочистостях та на підписних листах на різні українські добродієві цілі. Швидкий темп росту цієї організації належить привітати ще й з інших причин. Належить сподіватися, що як сама Спілка, так і її члени, ряди яких в досить швидкому темпі поповнюються новими фаховими силами з Подєбраї і інших академічних осередків, візьмуть як найактивнішу участь в різних проявах громадської і культурно-освітньої праці і що український емігрант у Польщі не буде нарікати на брак наукових сил і ідейних громадських провідників.

Сподіваємося, що Спілка і тих і других нам дасть.

*І. І.*

— Загальні збори української еміграції в Лодзі. — 30 вересня 6. р. відбулися в Лодзі загальні збори членів відділу УЦК в Лодзі. Головою зборів було обрано п. Захарова, секретарем п. Кравченка. Із справозданням про діяльність відділу виступив голова відділу. Скарбник відділу п. Зарицький зачитав грошеве справоздання. Акт ревізійної комісії зачитав п. Сухотин. До нової управи вибрано: на голову — п. Немоловського, на заступника і секретаря — п. Барила, на скарбника — п. Загіцького.

Загальні збори одноголосно ухвалили поставити членами є обов'язок на протязі місяця вирівняти залежності в платенні національного податку. Рівно ж збори самооподаткувалися добровільними датками на збільшення фонду для придбання власного мешкання. Поручено було справу організації при відділі хору, яку доручено п. Марченкові.

— В Рейовці при відділі УЦК існує «Хата Емігранта». При «Хаті» існує невеличка бібліотека і проєктується в скорому часі відкрити школу длядорослих.

## В Чехії

— Святочна інсталяція нового ректора українського університету проф. Д. Антоновича відбулася 28. XI. б. р. в залі Геологічного Інституту Карлового Університету. Присутні були, окрім українських професорів і студентів, численні представники чеських високих шкіл, міністерств, редакцій часописів і т. д. Свято відкрив уступаючий ректор, нині проректор університету, проф. О. Колесса. В своїй промові він дав огляд праці університету з р. 1921 — року його засновання. Підкресливши, що звіт про діяльність укр. університету за п'ятиріччя — 1921-26 р. р. вже вийшов окремою книжкою, він коротко навів лише основні моменти з життя університету. За 7 років — 14 семестрів — було записано на Університет більше 6000 студентів. Наукова праця професорів і доцентів Університету, по-за викладами, виявлялась в працях по різних ділянках науки, з яких лише невелика частина, через обмежені матеріальні засоби університету, могла бути надрукована. Праць, що не надруковано, мається на 800 др. аркушів, оголошено друком літографським — 238 арк., надруковано — 172 арк. Далі проф. Колеса дав огляд інших сторін діяльності у-ту: засновання Чесько-Українського Комітету, участь в міжнародних наукових з'їздах, участь в ювілеях і святах наукових і громадських, участь в Академічному Комітеті, організація в р. 1926 українського наукового з'їзду в Празі. Зупиняється на діяльності окремих наукових товариств при у-ті, зокрема на діяльності Історично-Філологічного Тов-ства, довголітнім головою якого був наступаючий ректор проф. Антонович. Далі подає біографію нового ректора, оповідає про його наукову діяльність, що започаткована при Університеті Св. Володимира в Києві десь більше 30 років тому,

відмічає його заслуги та праці над історією українського мистецтва, вказує на головні його праці — «Історія укр. мистецтва», «300 років укр. театру» — і нарешті, згідно з заведеним ритуалом, урочисто передає обов'язки новому ректорові, надаючи йому слово. Знову ж таки, згідно встановленої традиції, проф. Антонович зачитує свій інавгураційний виклад на тему із історії укр. мистецтва. Свято кінчається відспіванням Академічним хором гімнів чеського і українського.

— Справа української еміграції в Лізі Націй була темою відчиту проф. О. Шульги́на в Празі в Студентському Домі, в п'ятницю 9-го листопада б. р. Цим відчитом Укр. Респ.-Демократичній Клуб розпочав свої чергові реферати в біжучому півріччі. Відчит почав проф. Шульгин загальними відомостями про Лігу Націй — цього нового ще, а через те не дуже докладно відомого ширшому світовому громадянству міжнародного органу, який проте охоплює все більше конкретних міжнародних справ і дає їм вирішення. Зупинився також докладчик на обивувачевнях на адресу Л. Н. з боку деяких держав, на розчаруванні в ній з боку ширшого громадянства і вказав на безпідставність таких нападів. Потім розказав, як у 1920 р. Українська Народня Республіка через Лондонського свого посла п. Марселіна заявила про своє бажання вступити до Л. Н., як все вже для того прийняття в Лізі було приготовано та як поразка наша спричинилася до того, що питання про прийняття наше Л. Н. відкинула з огляду на те, що «становище уряду не було сталим», — щоб не брати на себе обов'язку обороняти нас від нападів большевиків, як свого члена.

Оповірни про роботу Л. Н. та серед яких обставин воіа ведеться й відмітивши великий прогрес у розвитку цієї міжнародної організації, проф. О. Шульгин зупиняється далі зокрема на двох устагових при Л. Н. — Комісії інтелектуальної співпраці, де Україна являється членом (через

Академічний Комітет у Празі) та Бюро праці, де українська еміграція ще добивається свого урівноваження з еміграціями інших народів (москалі, вірмени). Опові історію прийняття до Комісії та історію боротьби в Бюро праці — ця остання вже почасти відома читачам «Тризуба» з статті самого проф. О. Шульгина — і детально зупинився на тому, що являється, власне, досягненням для української еміграції, себ-то на допомозі з боку Л. Н. економічному скріпленню емігрантів. Допомога емігрантам скупчена у т. зв. Високому Комісаріяті при бюро праці, спеціально для цього вибраному Літою (Др. Нансен — Високий Комісар і Джонсон його заступник), який підтримує позичками під гарантією відповідних емігрантських організацій, переїзд емігрантів до Америки (Аргентина, Канада) та південної Франції, де є вільні землі чи ферми, та допомагає їм улаштуватися на місці. Розказавши докладно про становище цієї справи та про ті реальні кроки, які для допомоги українській еміграції робить наша Місія в Парижі на чолі з самим докладчиком, проф. Шульгин не оминув і тих перешкод (незнання мови, брак засобів для реальних гарантій з боку українських організацій), які існують на цьому шляху, і кінчив тою боротьбою, яку доводилося йому провадити в Л. Н. за правне становище української еміграції, щоб не була вона якимось додатком до московської, а користувалась рівноправним з іншими еміграціями становищем. Боротьба ця ще не закінчена остаточно. Проф. Шульгин висловлює думку, що хоч ми багато втратили в минулій боротьбі з сильнішими за нас ворогами, але зосталась у нас національна честь, боронити яку мусимо, та наше національне ім'я, за яке пролито вже багато української крові і в обороні національної честі та права на своє ім'я не може не бути солідарности між усіма українцями, яких би переконань вони не були. Проф. Шульгин веде справу в Л. Н. з доручення багатьох українських організацій, але він певний, що

оскільки справа піде про нашу національну честь, його підтримала б рішуче вся українська еміграція в тій його праці. Слухачі відповідають йому на це оплеском».

Про цей відчит треба сказати, що він був особливо вдалий: річевий, не задовгий, але й не закороткий, прочитаний у дуже витриманому тоні, хоч, може, трохи завادто «популярний», бо мало мав у собі деталей. Та саме головне, що хоч це був відчит інформаційний, без дискусії і навіть без запитань, але зачепивши одну з найгостріших проблем емігрантського життя, він близько підійшов до аудиторії своїм вугрунтованими запитанням, чи ухвансе вона кроки державного центру, які являються по-перше кроками до поліпшення емігрантської долі, а по-друге обороною національної честі, котра мусить бути рівно дорогою для всіх українців і всіх їх об'єднувати, незалежно від їх переконань. Гарячі оплески аудиторії дали позитивну відповідь на це запитання. Взагалі ж про роботу державного центру серед ширшого емігрантського суспільства відомості дуже скупи й тому вона часто підлягася чуткам та інформаціям з кол., які далекі від прихильности до тої роботи, а часто і цілком ворожі до неї та взагалі до всього українського. І з цього боку відчит про цю роботу з безпосереднього джерела дуже цінний, а тому, з становища загально-українського, його треба вігати і бажати, щоб таких відчитів, які б всестороннє висвітлювали працю державного центру було більше. Громадянство ж українське, як показала повна зала під час відчиту, такими темами очевидно цікавиться.

— Український університет. Публичні виклади. Згідно постанові Сенату, поруч з викладами по катедрах, Університет має урядити низьку публичних викладів з цини українознавства — з української історії, права, мистецтва, літератури і т. и. Частина цих викладів відбуватиметься в чеській мові. Мета цих

викладів — подвійна: поперше дати можливість ширшому українському загалові, особливо тим, хто покінчив чи студіює на технічних школах, — поповнити свою освіту з царини гуманітарних наук; по друге — ознайомити чеське суспільство з ріжними ділянками української культури.

- - - Життя укр. респ. - демократичного клубу. 30. XI. 1928 в залі Студ. Дому відбувся реферат доц. В. Садовського на тему «Сучасна господарська і політична ситуація на Східній Україні». Як підкреслив у вступному слові голова Клубу проф. Мацієвич, цей реферат має служити початком цілої серії викладів, що їх намічає Укр. Респ.-Демократичний Клуб і які мають своєю метою нарис сучасного становища на Вел. Україні у всіх ділянках господарського, культурного, соціального і політичного життя. Основні тези доповіді доц. Садовського зводяться до наступних: сучасне народне господарство Сов. Союзу, частиною якого є народне господарство України, треба розглядати, як ізольоване господарство. Зв'язки з зовнішнім світом, з закордоном, дуже обмежені. Керуюча комуністична партія поставила собі завданням індустріалізацію країни, що означає розвиток промисловості за рахунок сільського господарства і в промисловості розвиток галузів, що виробляють засоби продукції за рахунок тих галузів, що виробляють засоби споживання. Завдання це, яке виходить із вимог комуністичної ідеології, при тих засобах, якими розпоряджає сов. господарство, виконане бути не може. Це привело до кризи як в сільському господарстві, що виявився в голоді на Степовій Україні, так і в важкій індустрії, де не вистарчає капіталів на обслуговування і провадження виробництва, і в промисловості, що виробляє засоби споживання, де відчувається гострий товарний голод. Криза сов. господарства — один з тяжких кризисів, які воно переживало за всі роки свого існування. На ґрунті цих кризис-

них явищ в царині господарській розвиваються певні політичні процеси, в першу чергу збільшення активності селянства, яке головним чином відчувало на собі тягар неодоленої большевицької економічної політики. Цікаво те, що на Україні активність селянства іде поруч з національним, «жовто-блакитним», як кажуть большевики, рухом.

— Українське Об'єднання в Ч. С. Р. — Після кількох спроб попередніх років конструктивні елементи нашої еміграції в Чехословачині прийшли, нарешті, до об'єднання. Ініціативна група ще в квітні б. р. вибрала і подала на затвердження Міністерства внутрішніх справ Ч. С. Р. Статут Товариства: «Українське Об'єднання в Ч. С. Р.», який і було затверджено з невеликими змінами. Проходження Статуту по інстанціях затрималося до початку літніх ферій (до кінця червня м.), через це фундатори могли скликати установчі збори Т-ва лише 17 листопаду. В цей день відбулися збори, на яких було обрано Управу і Ревізійну Комісію Т-ва в такому складі: Голова Т-ва — проф. А. Яковлів, 1-й заступник його — доц. В. Садовський, 2-й заступник — доц. М. Добрильський, члени Управи: проф. К. Мацієвич, проф. С. Сірополько, інж. Б. Бутовський, інж. В. Прохода, інж. — канд. С. Білодуб. Ревізійна Комісія: доц. І. Кабачків, доц. А. Чернявський, др. А. Питель.

За Статутом, Товариство «Українське Об'єднання в Ч. С. Р.» має на меті об'єднувати українських емігрантів в Ч. С. Р. на ґрунті національно-культурним, охороняти їх права та задовольняти їх потреби. Для досягнення цієї мети Т-во: подає юридичні поради й допомогу своїм членам, організує філії в Ч. С. Р., допомагає членам у підшуванні праці, закладає допомогові фонди, влаштовує збірки, організує ріжні збори, виклади, освітні курси, вистави, концерти, вечірки та інші завави для збільшення своїх фондів, нав'язує зносини з инши-

ми добродійними, культурними-освітніми та професійними організаціями як українськими, так і іншими. Членами Т-ва можуть бути: фізичні особи, не молодші 18 років, належні до української еміграції, а також і юридичні особи, які здійснюють свої права через своїх представників. Особи, що бажають вступити в члени Т-ва, подають заяву на письмі до Управи Т-ва, яка й вирішує про прийняття кандидата. Справами Т-ва керують Загальні Збори і Управа Т-ва.

На своєму першому засіданні, 23 листопаду, Управа Т-ва організувала такі комісії: юридичну, фінансову, праці, культурну і для Подєбрад, а також ухвалила: найняти постійне помешкання для Бюро Управи, видавати Бюлетень Т-ва та звернутися до української еміграції в Ч. С. Р. з закликом вступати в члени Т-ва.

X...

— З'їзд Цесуса. — 29-31 жовтня б. р. в Празі відбувся VI звичайний з'їзд Центрального Союзу Українського Студентства. Делегатів на з'їзд прибуло 16 з 26 мандатами. Прибули делегати від Празької Академічної Громади, від обидвох Громад Подєбрадських, «Каменярі» Пшибрам, «Січ» Відень, з Німеччини, Данцигу, Варшави, Львова. Праця З'їзду носила виключно діловий характер. Головна увага була звернена на вияснення можливостей щодо перенесення осідку Централі на західні землі України. В цьому напрямкові прийнято резолюцію, згідно якої красвому студентству доручається утворення експозитури Цесуса, що має повести підготовчу працю для перенесення Цесуса до краю. До закінчення цієї підготовчої праці осідком Цесуса надалі залишається м. Прага. Остаточню справу перенесення мав би вирішити надзвичайний з'їзд Цесуса, який скличе Управа Цесуса.

З інших резолюцій заслуговують уваги резолюції про міжнародно працю українського студентства, про підготовку до Конгресу Міжнародної Студентської

Конференції в Будапешті 1929 р., до з'їзду Міжнародної Студентської Помочі в Австрії, про співпрацю з Українським Академічним Товариством Ліги Націй. Звернено увагу на підготовку нових кадрів студентських працівників на міжнародному форумі. «З'їзд доручає поодиноким студентським організаціям невідклично організувати курси чужих мов, так дуже потрібних для студентської міжнародної акції».

З'їзд висловив щире подяку всім установам та особам, котрі протягом минулої каденції спричинилися до успішного ведення міжнародної акції Цесуса.

В культурно-суспільних справах з'їзд обговорював справу високого шкільництва українського, закликаючи студентство і громадянство до творчої праці для здобуття й утримання певних позицій в цих ділянках.

Наприкінці з'їзд обрав нову Управу Цесуса, якій довірив виконання всіх намічених резолюцій. До складу Управи увійшли — президент Орелецький, він же голова відділу міжнародних зносин; культурно-суспільний референт — Бойків, економічний референт — Равич; сектерар — Забавський.

— У вівторок 20-го листопада, в 3 год. 30 хв. після обіда, в помешканні Кароліну-авдиторія ч. 4, відбулося чергове засідання «Українського Історично-Філологічного Т-ва у Празі». На порядку денному були доклади дійсних членів — 1) Шелухина, С. П. — «Французький історик Шаррон (1621) про гельгське походження Київської Русі». 2) Щербаківського, В. М. — «Могила енеолітичної доби під Переяславом».

— У вівторок 27-го листопада, в 3 год. 30 хв. після обіда, в помешканні Кароліну-авдиторія ч. 4, відбулося чергове засідання «Українського Історично-Філологічного Т-ва у Празі». На порядку денному було доклади дійсних членів: 1) Яковліва, А. І. — «Околиці копних судів на Україні». 2) Наріжного, С. П. —

«Ucrainica v českém časopisu historickém».

— У вівторок 4-го грудня, в 3 год. 30 хвил. після обіда, в помешканні Каролінум, аудиторія ч. 4, одбулося чергове засідання «Українського Історично-Філологічного Т-ва у Празі. На порядку денному доклади дійсних членів: 1) Сімовича, В. І. — «Українські ймення особові на — но». 2) Біленького, Л. Т. — «Іван Котляревський в світлі останніх студій».

Смерть Ю. М. Чикаленка. — 10. XI. 1928. померла в Празі в лікарні дружина відомого українського діяча й письменника Євгена Х. Чикаленка, Юлія Ч—ко, що через тяжку хворобу мусіла довгі місяці перед смертю пробути в лікарні.

Поховано небіжку на Ольшанському кладовищі, де вже немало членів правдої української еміграції знайшло собі вічний покій. На похороні було чимало людей, були вінки й квіти від Укр. Педагогічного Інституту, Подбратської Академії, Укр. Національної Жіночої Ради та багато від приватних осіб.

## В Румунії.

— Культурно-національна праця в Румунії. Як і в минулому 1927-му році, Громадсько-Допомоговим Комітетом Української Еміграції в Румунії накреслено було цілу низку викладів на різкоманітні теми. Звичайно цілі викладів розпочинається з осені. Виклади цього року почалися з жовтвя місяця. Перший виклад було зроблено професором К. Мацівичем. Згідно з проханням Української громади в Букарешті, темою викладу була: «Ідеологія концепції У. Н. Р.».

Черговий виклад відбувся в неділю 18 листопаду, виголошений п. полковником Г. Порохівським на тему: «Організація червоної армії».

В неділю 25 листопаду уряджений літературний суд над героїєю п'єси В. Винниченка:

«Мія двох сил» Софією Сліпченко. Головою суду був д-р В. Трепке. Прокурором С. Радзієвський. Громадянським позвиником — Е. Томоруг. Захистниками: Д-р Д. Маєр-Михальський та Дмитро Геродот.

Виклади відбуватимуться регулярно кожної неділі в салі «Трансильванія».

На найблищий час накреслимо такі виклади: Г. Порохівський: «Організація червоної армії» (продовження зробленого уже викладу), Дм. Геродот: «Закордонна опінія про Україну». Ол. Долілюк: «Українські націоналістичні істії»; Д-р В. Трепке: «Про економічне значіння для України Дніпрельстану» і І. Літновський: «Про користі від кооперації».

Крім того накреслено було такі теми: «Про українську автокефальну церкву» та «Про головні етапи відродження української державности та її шляхи до соборности». Першу з них постановлено просити зачитати п. проф. О. Лотоцького, а другу п. В. Садовського.

— Співоче товариство «Бандура». — З ініціативи Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії, директором співочого товариства «Бандура» запрошено п. проф. Копанського. Співоче товариство поповнилося новими силами і тепер товариство розпоряджає трьома досвідченими директорами, а саме: проф. Копанським, С. Радзієвським і С. Зибачинським. Постановлено також продовжувати поповнення складу співаків та співачок, перетворивши таким чином мужський хор в хор мішаний.

В неділю 18-го листопаду відбулася перша справа поповненого мішаного хору.

Мета співочого товариства «Бандура» не лише плекати українську пісню та гідно презентувати її на українських національних святах, але й популяризувати цю пісню шляхом організації в Букарешті відповідних концертів.

Бажаємо товариству «Бандура» повного успіху у виконанню ним його шляхетних завдань.



## В Німеччині

— В Українському Науковому Інституті в Берліні. — 23 листопаду с. р. відбувся доклад д-ра М. Гнатюшака на тему: «Василь Стефаник, майстер модерної західно-української новели», а 30 листопаду д-р І. Мірчук прочитав доклад на тему «Духовно-релігійні течії на Україні в кінці 16-го стол.».

## На Далекому Сході.

— З життя Української св. Покровської Церкви у Харбіні. — Храмний день цієї церкви на Покрову зібрав багато людей. Помешкання церкви не вмещало усіх і багатьом пришлося стояти під час служби на вулиці. Службу правило кілька священників, скрізь чулася урочистість і бадьорий настрій громадянства, яке шанує свою єдину церкву, національне вогнище українців на Далекому Сході.

Жіночий гурток поклав багато праці, церква була вбрана геть уся у квіти, а всі ікони у гарно вишиті рушники. Все це переносило в ті далекі дитячі роки і нагадувало той храмний настрій, який буває у нас на рідній землі.

Після служби було улаштовано спільну трапезу, на якій було більш, як 150 осіб. Виголошувалися промови, співав хор. Варто одмітити промову п. Ів. Паславського, який у своїй промові висвітлює роль і значіння української церкви для народу нашого і української держави, в минулім далекім і недалекім. Закінчився обід співом — «Ще не вмерла Україна».

В розвитку української церкви треба завдячувати нашому славному парохові о. Миколі Труфанові, який енергійно веде справу і уміє об'єднувати навколо себе громадян.

— З життя української еміграції в Хінах. Тяжкий матеріальний і, особливо, правовий стан української еміграції в Хінах, з прийняттям професора О,

Шульгіна до Дорадчого Комітету при Лізі Націй мають надію на поліпшення. Завдяки заходам пр. Шульгіна представник Ліги Націй в Хінах п. Кено одержав лист з Женеви, щоби в'яснити стан української еміграції в Хінах. На днях в цій справі велася балачка уповноваженого від. укр. еміграції п. Яхна з п. Кено, і українська еміграція зараз збирає матеріал про стан річей для докладу. Робота в цьому напрямі гальмується ще тим, що в Хінах, особливо в Харбіні, де є самий більший осередок укр. еміграції і взагалі українців, не можна легалізувати ніякої організації, бо в Хінах ще до цього часу не втихомирилася війна; навіть було відмовлено в легалізації Комітету жертвам повені в Галичині й громадянство не могло організувати широкої допомогової акції, а обмежилося збірною грошею між знайомими, які були і одіслані до Львова. В свій час про це було подано в «Новому Часі».

— В Шанхаю вдалося п. Шилові, за допомогою канадійських українців, вислати до Канади 150 осіб. В цій справі також допоміг п. Кено. В програмі роботи укр. еміграції в Харбіні є також завдання виїхати з Хин.

— Серед української молоді в Хінах. Не так давно я стрів знайомого навчителя, який оповів цікаву річ. Департаментом народньої освіти Хин було дано розпорядження в'яснити по школах, між учнями, їх приналежність до нації і підданство. Запитано в класі дівчат — хто не росіяне — най встануть. Найшлися такі дівчата, що говорять, що вони є українками, але знайшлася й така, що уперто себе називала «малороскою». В хлоп'ячій класі запитано так само. Найшлося багато «підданців» України, а оден хлопець так просто і сказав — «я підданий Лівичького». — «Якого Лівичького?» — запитано. — «А того, що в Парижу замість Петлюри зараз знаходиться...».

Павло Зелений.

## В Сполучених Штатах Північної Америки.

— Приклад гідний наслідування. — В Нью-Йорку Н. Дж. відбулося віче в справі допомоги «Рідній Школі». На віче прийшли такі люди без різниці партійних поглядів і після промови делегата п. Ясінчука зібрали на допомогу «Рідній Школі» понад 700 дол. Крім того зложили окремо 25 дол. на дальшу його подорож. («Діло», ч. 251).

### Лист до редакції.

Проти неетичних метод громадської праці.

Вельмишановний

Пане Редакторе!

Просимо ласкаво вмістити в найближчому числі Вашого часопису слідуєчого листа:

В 1926 році в листопадовому числі Празького журналу «Нова Україна», що виходить під редакцією М. Шаповала, в статті під назвою «Сеньори — сніміте маски» автор її п. Н. Григорієв кинув на адресу Закордонної Делегації Укр. Соціал-Демократичної Партії цілий ряд неправдивих обвинувачень, а саме:

1) що ніби то серед членів Закордонної Делегації УСДРП є люди, які «мусять стати перед український суд за нездачу звіту й марнування народніх коштів»;

2) що ніби то, «золотий фонд», який після Любарської катастрофи 1919 року був захищений правительством УНР, «потім був забраний соц.-демократами й витрачений невідомо на що» і

3) що ніби то укр. с.-д. Мазепа, Безпалко і инш., як тодішні міністри, мусять відповідати за вперядки в «Оуксі» та за так зв. «Супрунїяду».

Не мавши иншого дійсного способу для оборони своєї чести від цих злістих наклепів з боку авторів з «Нової України», які не раз вже виступали з своїми брутальними нападами проти укр. соц.-демократії, члени Закордонної Делегації цієї партії О. Без-

палко, І. Мазепа, Г. Няньчур і П. Феденко оскаржили п. Григорієва та відповідального редактора «Нової України» перед чеським судом. Другого листопаду с. р. справа ця закінчилася в суді в той спосіб, що п. Григорієв відкликав інкриміновані місяця в своїй статті, після чого приватні позовники погодилися взяти свою скаргу назад.

Дослівно протокол суду з 2. XI. 1928 р. такий:

«Перед початком головного розгляду справи 2. XI. 1928 в Окружному Суді в Кутній Горі сторони заключили слідуєчий мир і обжалований зробив таку заяву:

«Заявляю, що своєю статтею, опублікованою в листопадовім числі часопису «Нова Україна» за 1926 р. під назвою «Сеньори — сніміте маски», я не мав на увазі порушити честь приватних позовників Панаса Феденка, Ісаака Мазепа, Осипа Безпалка, Гордія Няньчура, з'окрема обвинувачувати їх в розтраті громадських грошей та нездачі відчитів, в забранні золотого фонду, у відповідальності за зловживання «Оуксу» та так зв. супрунїяди.

Разом з цим обжалований зобов'язується опублікувати цю заяву в найближчому числі часопису Нова Україна та зобов'язується заплатити приватним позовникам за їх витрати суму 800 кч. протягом місяця під загрозою екзекуції, а все це на підставі санкції § 20 пресової новели.

В наслідок цього позивача сторона взяла скаргу назад, як відносно Н. Григорієва так і А. Штольцовой, і за згодою сторін заява мусить бути опублікована в «Новій Україні» українською мовою і тим самим друком, яким були опубліковані інкриміновані уступи».

Таким чином п. Григорієв мусів на суді сам признати, що написав неправду про названих приватних позовників. Доводячи про це все в інтересах правди до загального відома, вважаємо konieczним зазначити, що вина за наклеп падає не тільки на п. Григорієва, але й на редактора «Нової України» п. М. Шаповала, а та-

кож на цілий так званий Головний Комітет Закордонної Організації Укр. Партії Соц. Революціонерів, що в цій справі заявили свою повну солідарність з п. Григорієвим. Аджеж п. Шаповал підчас допиту його перед слідчим суд'єю в травні 1927 р. в Празі, яко свідок наших «злочинів», а т. зв. Головний Комітет Укр. Партії Ес-рів в своїй заяві, надрукованій у грудневім числі «Нової України» 1926 р., повторили лише в інших виразах той самий наклеп на укр. соц.-демократію, від якого приягнений до суду п. Григорієв мусів відмовитись.

Цей доказаний факт вікчемних наклепів та безоглядного очернення з боку пп. Григорієва, Ша-

повала і К-о супроти немиліх їм політичних угруповань ми подаємо до загального відома, як жалюгідний приклад недогустимих, неетичних метод громадської праці, що їх вже не перший рік вживають автори з «Нової України». Ці методи вносять лише деморалізацію і розклад в українське громадянство, перед яким в сучасну добу стоять дуже важливі й тяжкі завдання, і тому особливо в цей момент такі методи мусять бути засуджені як найгостріше.

За Закордонну Делегацію  
Україн. Соц. Дем. Роб. Партії  
І. Мазепа (—)

П. Феденко (—).  
17. XI. 1928.  
Прага.

---

## ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА.

В серпні цього (1928) року їздив я до Гаї (Нідерланди), де — при Академії міжнароднього права в Гаї, ркупі з другим українцем з Франції прослухав курси по різних галузях міжнароднього права.

В числі цікавих з'явищ одно в Гаї є цікавим тако ж і для нас, українців. Це є Світова книговня (бібліотека), яку кожгорічно — а особно літом — навіщає багато осіб з різних країн світу (з Європи, Азії, Америки, Австралії).

Очевидно, така книговня, як означено світова книговня, є і буде корисною не тільки для чужинців, але і для українців, бо, коли ця світова книговня буде мати український відділ, а Україною та українцями там, в Гаї та світовій книговні, серьозно цікавляться, вона (книговня) може більш-менш знайомити чужинців різних країн світу з українською справою взагалі і з українською літературою (покажчиком української культури) зокрема.

Потреба знайомства з Українською справою там, в Гаї, так велика, що навіть тепер, в тій бібліотеці є спеціальний відділ «Україна», але.... на жаль... книг (взагалі видань) українських там дуже мало і то, що є, на французькій та німецькій мові.

Отже ясно, що — в українських інтересах — до Гаїської світової книговні треба засилати вселякі видання українською мовою (часописі, книги різного змісту — наукового, педагогічного, публіцистичного, спеціально-технічного і т. и.).

Нам, як українцям, необхідно мати про себе справжні інформації для різних чужинців; ось чому бажано, аби у світовій бібліотеці (в відповідний спосіб) була репрезентована і українська література (письменство красне, наукове, публіцистичне і т. и.).

А через те — на мою думку — було б варто і корисно, шоби і ваша високошановна українська інституція (громада) і ви, високошановний пане-земляче, засилали по два (принаймні — один) примірники своїх українських видань, коли мається можливість. (Пересилка українських видань — на рахунок засилателя).

По умовах стану означеної світової книговні (бібліотеки) вимагається, шоби перед засилкою того чи иншого (українського) видання за-

силателем був попереднє зроблений т о ч н о переклад першої (оглавної або титулярної) сторінки видання, яке засилається світовій книговні, і сторінку з таким французьким перекладом підложити під оглавний лист видання.

Адреса означеної світової книговни така:

Paqs-Bas, La Haye, Palais de la Paix. Academie de droit international de La Haye.

Прошу інші часописи передрукувати цього листа.

Зі справжнім поважанням Др. Клунний (—).

Вельмишановний пане редакторе!

Цим листом маємо за шану просити Вас надрукувати у Вашому шановному виданню грошеве справоздання нашого Комітету, яке ми до цього долучаємо.

Просимо заздалегідь прийняти нашу глибоку подяку і вислови нашої поваги до Вас.

Голова Комітету по вшануванню та обороні імені С. Петлюри в Румунії Дмитро Геролог (—)  
Секретар К. Долинюк (—).

17 листопаду 1928 р.

Букарешт.

Грошеве справоздання Комітету ім. С. Петлюри в Румунії.

А) На покриття витрат по похорону на зложення вінка на могилу Симона Петлюри в імені української еміграції в Румунії, а також на організацію першого парастасу в Букарешті до скарбниці Комітету поступило:

1) По підписному листові в Букарешті .....	6140 л.
2) Від Української групи з фабрики «Вулкан» (Букарешт) .....	1000 л.
3) Від Української громади в Гавані .....	2500 л.
4) Від Української громади в Бакеу .....	2000 л.
5) Від Української громади в Теліу .....	1310 л.
6) Від Української громади в Журжі (зібрано по підписному листові 2600 л. На панахиду та на пересилку грошей витрачено 373 л.). Прислано .....	2227 л.
7) Від Української громади в Гіменші-Фаджеті (зібрано по підписному листові 1890 л. На пересилку грошей витрачено 30 л.). Надіслано .....	1860 л.
8) Від Української громади в Пятра Нямц (зібрано по підписному листові 1150 л. На пересилку грошей витрачено 20 л.). Надіслано .....	1130 л.
9) Від Української громади в Брашові .....	900 л.
10) Від Української громади в Барацкоші .....	450 л.
11) Від поодиноких осіб .....	300 л.
Разом .....	19817 л.

Б) У фонд визволення України імені Симона Петлюри з 26 травня 1926 року до 1-го вересня 1928-го року поступило:

1) Від Української громади в Гавані .....	22073 л.
2) Від Української громади в Букарешті .....	5440 л.
3) Від Української громади в Брашові .....	1300 л.
4) Від Української громади в Скутару .....	1300 л.

1) Від Української громади в Бакеу .....	580 л.
1) Від Української громади в Кишиневі через пані Інну Пшоник .....	4300 л.
1) Від ріжких поодиноких осіб .....	26383 л.
1) Від п. Генерала С. Дельвіга в поворот витрат Комітету, зроблених останнім в зв'язку з подорожжю до Парижу .....	2158 л.
1) Те-ж саме від п. Д-ра Л. Когуа .....	1100 л.
1) Від п. проф. К. Мацієвича в поворот другої допомоги виданої через п. професора газети «Українське Життя» і повернутої до Комітету через те, що вихід газети припинився .....	1000 л.
Разом .....	65634 л.
Весь актив Комітету складається з суми в .....	85351 л.

Зі скарбниці Комітету ім. Симона Петлюри в Румунії з 26-го травня 1926 року до 1-го вересня 1928-го року видано:

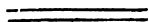
1) Через редакцію тижневика «Тризуб — на допомогу родині С. Петлюри, процес та інші справи, зв'язані з убивством Симона Петлюри переслано 3900 фр. фр. або .....	24118 л.—
2) Видано допомоги видавництву газети «Українське Життя» Примітка: З них 1000 л. повернулося назад.	3500 л.—б.
3) В зв'язку з подорожжю свідків з Румунії на судовий процес .....	3757 л.—б.
4) На придбання фільму: Похорон Головного Отамана витрачено .....	7615 л.50б.
5) На урядження 5 парастасів .....	12333 л.—б.
6) На купівлю періодичних видань зі звітами та інформаціями, присвяченими убивству та процесу над убійником Симона Петлюри ..	9691 л.—б.
7) Поштових видатків .....	6329 л.50б.
8) На канцелярні справи .....	3932 л.—б.
9) На роз'їзди по справах Комітету ім. С. Петлюри	3504 л.—б.
10) Агітаційних видатків .....	1732 л.—б.
11) Культурно-освітних (помешкання для викладу) ....	220 л.—б.
12) Видано безпроцентову позичку Громадсько-Допомоговому Комітетові Української Еміграції в Румунії .....	9000 л.—б.
Разом .....	85532 л.—б.

Таким чином на 1-ше вересня 1928-го року в скарбниці Комітету залишилося готівки .....

Комітету залишилося готівки .....	19 л.—б.
Крім того борг за Громадсько-Допомоговим Комітетом	9000 л.—б.

При цій нагоді всім жертводавцям, а тако-ж і тим громадам та поодиноким особам, які активно працювали над збільшенням Фонду Визволення України імени Симона Петлюри Комітет складає глибоку подяку.

Голова Комітету: Геродот (—).  
Секретар: К. Долинюк.



## З м і с т.

Париж, неділя, 9 грудня 1928 року — ст. 1. — \*\*\* — ст. 2. — Д. Г е р о -  
д о т. Розбрат в партії большевиків — ст. 3. — Д ж. До ювілею Львів-  
ської «Просвіти» — ст. 5. — В. Л е о н т о в и ч. Образки стародавнього  
життя. I. — ст. 7. — O b s e r v a t o r. З міжнародного життя — ст. 9.  
В. С. — З життя й політики — ст. 12. — Комітет Допомоги Голодним  
на Україні — ст. 15. — Г. Ч. Голод на Україні в світлі закордонної пре-  
си — ст. 16. — З преси — ст. 19. — З широкого світу — ст. 21. — Од Ук-  
раїнського Пресового Бюро в Парижі — ст. 24. — Х р о н і к а. З Великої  
України — ст. 26. — З укр. життя — ст. 29. — Газетні звістки — ст. 30.  
З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 31. — В Польщі — ст. 33. — У  
Чехії — ст. 36. — В Румунії — ст. 40. — В Німеччині — ст. 41. — На  
Далекому Сході — ст. 41. — В Америці — ст. 42. — Лист до редакції —  
ст. 42. — Відкритий лист. — ст. 43. — Справоздання Комітету Вшанування  
Пам'яти С. Петлюри в Румунії — ст. 44.

### КОНТОРА «ТРИЗУБА»

прохає панів передплатників вирівняти залежності за минулий час  
до 31 грудня с. р., щоб уникнути припинення посилання тижневика

### РАДА УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ПАРАФІЇ в Парижі

при допомозі українських емігрантських організацій улаштує для  
дітей українських емігрантів

## Я Л И Н К У

яка відбудеться 25 грудня с. р. в 5 год. по обіді в помешканню «Бра-  
сері Бюфало», 2, Авеню д'Орлеан. Париж 14 (метро Данфер-Рошеро).

Прохання до всіх українських родин, які мають дітей і бажають  
прийняти участь в ялинці, повідомити до 22 грудня с. р. на ім'я  
пані Р. Никитюкової (3, Passage Dareau. Hot. Pax. Paris 14) або  
на адресу редакції «Тризубу».

# **Д-р мед. Ол. Білоус**

Хвороби внутрішні і дитячі. Франко-Руський  
Інститут д-ра Моріні

**52, Rue de VIGNES. Paris 16. (métro Muette)**

tel. Auteuil 29-66.

Приєм: вівт., п'ятниця 10-12 год., четв. 4-6 год., а також sur rendez-vous. — Адреса вдома: 20, Rue Bellini, Paris 16. Tel.: Passy 38-34.

## **Книгарня «ТРИЗУБ»**

Одержала велику партію календарів

# **„ДНІПРО“**

на 1929 рік

Ціна 12 фр. з пересилкою.

Вже вийшов і продається во всіх книгарнях  
**КАЛЕНДАР - АЛЬМАНАХ**

# **„ДНІПРО“**

на 1929 р.

Ціна 3 зол. 30 сот.

Замовлення просимо слати:

Українське Товариство Допомоги Емігрантам з України  
Львів, вул. Руська 3-III п.

В неділю 23 грудня с. р. о 10. 30 рано відбудеться

## **Служба Божа**

в Українській Православній Церкві

Адреса: 96, Бульвар Огюст Бланкі. Париж 13. (метро - Гласьєр).

# ТРИЗУБ

жизневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований Вяч. Прокоповичем, виходитиме в 1929 році по старому що-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

## Приймається передплата на 1929 рік.

У Франції на рік — 120 фр., на півроку — 60 фр., на три місяці — 30 фр., на один місяць 12 фр.

### В И Н Ш И Х К Р А Ї Н А Х:

	на 3 місяці	на один місяць
Чехія.....	60 кор.	20 кор.
Польща.....	12 зл.	4 злоті
Румунія.....	360 леїв	120 леїв
Німеччина.....	12 р. м.	4 р. м.
Сполуч. Штати Пів. Америки.....	3 дол.	1 дол.
Канада.....	3 дол.	1 дол.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

За кордоном журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризубу»: 1) В Канаді — W. Sikewich, 512 Bannermann av. Winnipeg, Man. 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45. Bucarest. 3) В Чехословаччині — Прага: F. Slodecky, Horni Cernosice u Prahy, Villa Krotochvil. Подєбради — Академія, ул. Ліневича. 4) В Польщі — W. Prychodko, Podwale 16, m. 15. Warszawa. 5) В Спол. Штатах у Surma Book, 103, Av. A, New York, N. I., U. S. A.

---

**Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V).**

**Tél. Danton 80-03.**

**Поштова адреса: Для листів: Boîte postale № 15, Paris (XIII), France.**

**Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.**

---

**Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V.**

**Поштова адреса: «Le Trident» («Tryzoub»). Boîte post. № 15. Paris XIII.**

**Редагує — Комітет.**

**Адміністратор: Іл. Косенко.**

**Le Gérant: M-me Perdrizet.**